

## Inhoud

1. Gebiedsvisie Meerstad Noord (technisch) .....	2
2. Gebiedsvisie Meerstad Noord (gesprek / inspraak bewoners) .....	23

Voorzitter: J. Visser (GroenLinks)

Namens de raad: C.T. Nieuwenhout (GroenLinks), J. Sietsma (GroenLinks), H.E.H. van Niejenhuis (PvdA), K. Boogaard (PvdA), J.S.R. Lo-A-Njoe (D66), J.P. Dijk (SP), D. Brandenbarg (SP), J. Boter (VVD), G. de Vries (VVD), T. Moorlag (ChristenUnie), K. de Wrede (PvdD), J.P. Ubbens (CDA), J.A.C. Moerkerk (100% Groningen), D. Mellies (100% Groningen), R.F. Staijen (Stadspartij), A.J. Huitenga (Stadspartij), S.R. Bosch (Student & Stad), S.A. Kaercher (PVV)

Namens het college van B&W: wethouders R. van der Schaaf en Ph. Broeksma

Namens de griffie: W. Meijer

Insprekers: dhr. Erik Schoppen, dhr. Henk Nijeboer, mw. Heike Of, mw. Cinty Visker, dhr. Ab Laffra, mw. Marieke van Roy, mw. Alie Holtes Alserda, mw. Ingrid Kuipers Been, dhr. Sam van der Meij, mw. Vlasta van der Veen

## 1. Gebiedsvisie Meerstad Noord (technisch)

00:15:47

*Voorzitter:* Oh, daar ben ik in beeld. Goedenavond. Welkom bij deze beeldvormende sessie over de gebiedsvisie Meerstad Noord. Dit is een beeldvormende sessie voor de raadsleden die zich hiermee een beeld kunnen vormen en informatie kunnen opdoen over dit onderwerp. Dat is ter onderscheid van de meningsvormende sessie op 21 april, waar meer de politieke discussie zal plaatsvinden. Het gaat dus vooral om vragen die raadsleden hebben over dit onderwerp. Deze sessie doen we in twee delen. Dat wil zeggen tot een uur of negen krijgen we een presentatie van ambtelijke zijde, waarin het geheel nog eens een keer wordt toegelicht. Die presentatie doen we in één keer en direct daarna, tegen negenen of kwart voor negen, kunnen raadsleden dan vragen stellen over die presentatie. Daarna komt het tweede deel en het tweede deel is bedoeld voor de insprekers van vanavond. Daar heb ik een lijst van gekregen en daar kom ik straks wel op. U hebt ook allemaal, als raadsleden, deze inspraakreacties in de mail gekregen. Of het hangt aan de agenda, dus mochten er problemen zijn met de verbinding dan kunt u in ieder geval meelesen en ook per inspreker is er de mogelijkheid voor raadsleden om vragen te stellen. Als we dat nu zo aanpakken dan beginnen we met het eerste deel en dat wordt afgetrapt door één van beide wethouders en ik vermoed dat het de heer Roeland van der Schaaf is. Gaat uw gang.

00:17:39

*De heer Van der Schaaf:* Ja, excuus. Ik worstelde even met de techniek. Dank u wel, Voorzitter, ik doe het woord, uiteraard namens het hele college, maar met speciale aandacht ook voor mijn collega Broeksma. We zijn natuurlijk samen, ook vanuit het college, zeer betrokken bij deze gebiedsvisie en alles wat daarmee samenhangt. U zult vanavond een aantal verhalen horen van ambtenaren en deskundigen en daarna zult u ook als raad uitgebreid kunnen spreken en luisteren naar omwonenden die zullen inspreken. Het zullen verhalen zijn van omwonenden die kritisch zijn op het proces en op de inhoud. We zullen ook proberen op de inhoud aan te geven wat het college met deze gebiedsvisie voor heeft, wat ons voorstel is, hoe wij daar toe gekomen zijn en waar het vandaan komt. Daarom is het goed om nog een paar dingen meer vanuit bestuurlijk-politieke zin, denk ik, vooraf te zeggen. Eerst iets over de geschiedenis van deze locatie. Ik wil daar niet te lang bijilstaan, maar we hebben het over een gebied wat pas sinds 2017 onderdeel is, in publieke zin, van de gemeente Groningen, maar al vanaf 2005/2006 in privaat bezit is van de gemeente Groningen, als onderdeel van de ontwikkelingen van Meerstad. De afgelopen jaren hebben

we het middendeel van Meerstad; Meerstad-Midden, flink zien groeien – gelukkig – en we zitten nu ook in een fase dat de gebieden aan de rand van het gebied Meerstad tot ontwikkeling komen. Binnenkort spreken we ook met u over het westelijk deel van Meerstad en de Eemskanaalzone. Vermoedelijk zullen we ook nog wel eens over de oostelijke uitbreiding van Meerstad spreken en nu spreken we over het gebied Meerstad Noord. In 2005 was het aangewezen gebied, waar ook veel woningbouw zou komen en ook een grote uitbreiding van het meer. Bij de grote herziening van de plannen van Meerstad in 2011 is die gedachte verlaten of in ieder geval op de lange baan geschoven. Is gezegd, woningbouw in dit deel is voorlopig niet meer nodig, gezien de ontwikkelingen, daar gaan we ons niet op richten en we gaan kijken of andere delen van gemeentelijke programma's, bijvoorbeeld op gebied van energie of wellicht economie, een plek kunnen krijgen in dit gebied. Daar is verschillende keren over gesproken heeft ook een plek gekregen in de omgevingsvisie maar eigenlijk kwam er nooit iets concreets van de grond. Er dienden zich geen ontwikkelingen aan, waarvan we zeiden dit heeft kans op realisatie. Een aantal jaren geleden dienden zich een aantal ontwikkelingen aan, waar het wel voor gold. De Hyperloop, uitgebreid ook in uw raad besproken. Het zonnepark, waar we het zometeen ook uitgebreid over gaan hebben en ook het hoogspanningsstation. Dat was het moment, waarop wij ook zeiden als gemeente, dit kan niet eventjes ingevlochten worden in die bestaande ontwikkeling. Dit zijn zulke ingrijpende ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied. Dit vraagt om een gebiedsvisie om alles goed op elkaar af te stemmen. Om te kijken of het landschappelijk past, of het ruimtelijk past, of het samen kan gaan, voordat wij verder gaan tot het verlenen van vergunningen voor deze ontwikkelingen. Niet in de laatste plaats, misschien wel op de eerste plaats, is het nodig, omdat er in dit gebied ook mensen wonen. Mensen die in de omgeving wonen van het gemeentelijk grondbezit, waar we het hier over hebben. Mensen die op het moment dat wij delen van die gebiedsvisie tot ontwikkeling zullen brengen mogelijk overlast of in ieder geval veel impact zullen ervaren. Ze hebben in ieder geval zelf aangegeven dat ze daar grote vraagtekens bij hebben. Vandaar ook dat we gezegd hebben: dat kan alleen maar als we een goede gebiedsvisie maken, waarin we duidelijk aangegeven hoe dat zou kunnen. Die ruimtelijk de toets der kritiek kan doorstaan, die ook haalbaar is, maar die ook als het gaat om participatie een zodanige vormgeving heeft dat het uiteindelijk een acceptabele invulling is voor deze ontwikkelingen in de omgeving. Dat is altijd een buitengewoon lastig proces. Dat hebben we de afgelopen tijd gezien, omwonenden zijn begrijpelijk zeer kritisch over de ontwikkelingen en hebben vraagtekens, maar wij hebben wel het idee als college dat wij u een gebiedsvisie presenteren, waarin de normen die je hebt over goede ruimtelijke ordening en goede landschappelijke inpassing meegenomen zijn. Wij hopen dat we een goed gesprek daarover kunnen voeren. Eerste technisch op de inhoud en later ook met de bewoners. Dat zal ook natuurlijk heel inhoudelijk zijn. Uiteindelijk een politiek gesprek, waar wij graag met u van gedachten blijven wisselen over deze belangrijke visie, als het gaat om de realisatie van een aantal programma's van de gemeente Groningen, die maatschappelijk hoge urgentie hebben, zoals bijvoorbeeld energie – daar zijn we het, denk ik, met elkaar wel over eens – maar die ook een grote impact hebben op de leefomgeving van een aantal inwoners van onze gemeente. Ja, dat vraagt om zorgvuldige besluitvorming en ik ben blij dat u als raad ook de tijd neemt om dat gesprek met elkaar en met ons te voeren.

00:22:21

*Voorzitter:* Dank u wel, wethouder Van der Schaaf. Dan zijn we nu toe aan de ambtelijke presentatie, dat wil zeggen de heer Hamstra trapt af en hij zal het stokje doorgeven aan Marco Sanders. Ook Sasha Lamme en Yvonne van den Berg van de Hyperloop zijn aanwezig, die komen daarna aan de beurt. Dan wordt het weer afgesloten door de heer Hamstra, als ik het goed zie. Ik heb geen handjes in beeld. Dit is voor de raadsleden: ik heb geen handjes in beeld, dus we doen eerst de hele presentatie – ik geloof dat ik het net ook al gezegd heb – en dan na afloop krijg ik weer het beeld van iedereen en de handjes en dan kunnen we vragen stellen. Meneer Hamstra, gaat uw gang.

00:23:17

*De heer Hamstra:* Ja, prima. Als het goed is, zien jullie nu de presentatie. Ik neem jullie graag mee in de totstandkoming van de gebiedsvisie, het eerste plaatje inderdaad. De wethouder zei het zonet al: het verleden, het masterplan in 2005 van dit gebied: aan de bovenkant zie je de NAM-locatie, een groot meer aan de oostkant en woningbouw aan de linkerkant. Vanaf 2009 is het plan Meerstad eigenlijk voor dit deel in de ijskast gezet. Vanaf toen een korte chronologie. Een paar dingen nog belangrijk te noemen. Februari 2012: motie Energielandschap. Maart 2016: een grenscorrectie, als gemeenteraad inderdaad begin 2017 geëffectueerd. In december 2014 hebben we Zonnewijzer gemaakt. In Zonnewijzer stond dit gebied al in voor 250 megawatt piek, dat was toentertijd de verwachting. Daarna hebben we een routekaart gemaakt, september 2018, en in die routekaart zeggen we dat we onze energie, die we allemaal nodig hebben, willen verduurzamen. De auto gaat bijvoorbeeld van olie/gas naar elektriciteit. De woningwarmte in plaats van aardgas zitten we eigenlijk op een mix van all electric en warmtenet. Dat was toentertijd nog geel \*thermi\*, maar nu is het een veelvoudigheid van bronnen. Ook de normale elektriciteit die we nodig hebben, komt niet meer van gascentrales, maar van zon en wind. Meerstad Noord hebben we toen in de routekaart gezet als zonne-energie, ook diezelfde 250 megawatt. Onderstation van Enexus of TenneT stond erbij en energieopslag. Daarna hadden we inderdaad – de wethouder zei het ook al – de omgevingsvisie. Die is in september toen vastgesteld door de gemeenteraad. Het hele gebied als energieopwekking en zoekgebied grootschalige energie genoemd. Beleidskader Zonneparken is er een jaar later, het Beleidskader Zonneparken fase één. Fase twee ligt nu klaar voor verder. In dit Beleidskader Zonneparken – even een rondje meenemen in wat daar toen hebben gezegd – hebben we gezegd: 310 megawatt op daken – we zitten nu op 70, de top-drie met de meest zonnepanelen op daken van gemeenten – 500 megawatt op velden – we zitten nu ongeveer op 150 aan vergunde megawatt op velden – en ook een verkenning naar windenergie, waar we tegelijkertijd ook in de verkenning nu op 6 turbines zitten. Dit is om te voldoen aan die één derde opwek voor elektriciteit. Dit staat allemaal genoemd in de visie die we hebben: Beleidskader Zonneparken. Vanaf toen, begin 2019, zijn we het eerste ambtelijke contact begonnen met enkele bewoners. Er was toen een groepje. Medio 2019 zijn we ook begonnen met een Energie coöperatie. Die was toen nog in oprichting. Het proces is toen besproken. Medio 2019, alweer twee jaar geleden, de tijd vliegt. In december 2019 zijn we dat overleg begonnen met Energie coöperatie en toen tegelijkertijd hoorden we natuurlijk dat we ook de Hyperloop erbij kregen. Inderdaad bewoners, deur aan deur, de direct aanwonenden en de media en meteen daarna begon het informatietraject via twee dingen: informatieavond IJzeren Klap voor de omwonenden en januari 2020 was de grote informatieavond bij Hof van Scharmer. Dat was de aftrap zou je

kunnen zeggen van de gebiedsvisie, de geboorte van de gebiedsvisie. Voor de vertrekpunten van de start gebiedsvisie is het goed te noemen dat we vanaf het begin zeiden: ja, jongens, het gaat om grootschalige opwek van zonne-energie, elektriciteit en of warmte. Niet vergeten, het is een groot zonnepark, maar het kan ook warmtepark zijn voor de broodnodige opwekking van warmte. Realisatie van het TenneT station staat er natuurlijk bij. Het Europees Hyperloop testcentrum waar we straks over horen. Last but not least – ook niet vergeten – de groene invulling, de Vitamine G, ook een beleidskader van de gemeente om ook aan groen te voldoen. Dat waren de vier vertrekpunten. Vanaf hier zou ik mijn collega Marco het stokje willen geven en dan kan hij ons meenemen in de participatie en wat er in de participatie is gebeurd.

00:27:53

*De heer Sanders:* Als het goed is, ben ik er nu. Ja, goedenavond mijn naam is dus Marco Sanders en ik ben inderdaad betrokken geweest bij het participatieproces sinds maart vorig jaar. Eén maart begon ik daarmee bij de gemeente en het was twee weken en toen hadden we corona. Dat was natuurlijk een interessante uitdaging voor de participatie en überhaupt is het een bijzonder project, als je het hebt over participatie en verwachtingen bij participatie. Daar gingen de eerste discussies dus ook flink over met het gebied: wat mag je nu verwachten van participatie? Hier hebben we het heel duidelijk neergezet. Het gaat vooral over de landschappelijke inpassing van door de gemeente gewenste ontwikkelingen op haar grondgebied Meerstad Noord. Het werd net door de wethouder ook al genoemd, het is grondgebied van de gemeente. Eigenlijk is dit ook vanaf de eerste bijeenkomst aangegeven. Het staat niet ter discussie dat deze onderdelen, die hier genoemd zijn, daar moeten komen. Het gaat over op welke manier kunnen we dat zo goed mogelijk inpassen met elkaar en welke andere wensen zijn er in het gebied die we misschien mogelijk kunnen maken, als koppelkans van dit project? Er staat ook nog een zin bij: in de keuken meekijken. Gaandeweg het proces komt er meer informatie beschikbaar. Dat is ook echt zo, want het proces van participatie begon met een blanco vel. Dit waren de zaken die erin moest komen, die punten één tot en met vier, maar daarna begon het tekenen. Ook voor Hyperloop gold nieuwe techniek, ontwikkelingen lopende het proces. Daar zal straks ook nog wel door Hyperloop wat over worden toegelicht. Welke middelen hebben we nu gebruikt? De eerste is eigenlijk al een vrij ongebruikelijke, maar we hadden begin maart een informatiebijeenkomst gepland die niet door kan gaan vanwege corona, dus die presentatie die we beoogd hadden om te vertellen, hebben we op YouTube opgenomen. In die presentatie hebben we ook opgeroepen of er mensen waren die mee wilden denken in de vorm van een participatiegroep over hoe we deze ontwikkelingen goed kunnen gaan inpassen. Goed om te beseffen, er zijn ongeveer 80 woningen in het gebied Meerstad Noord, inclusief Lageland en ongeveer 20 mensen hebben zich opgegeven om deel te nemen in de participatiegroep. De andere middelen staan hier allemaal op. Ik wil het niet te lang houden, maar allerlei dingen die vaak gebruikt worden. Directe brieven, digitale nieuwsbrieven, ook bij mensen aan tafel zitten. De landschappelijke modellenstudie vind ik ook een belangrijke. Die is in stappen tot stand gekomen door een landschapsarchitect die meerdere malen ook bij de participatiesessies aanwezig is geweest. Er zijn wat driedimensionale impressies gemaakt, daar komt straks ook een plaatje van. We hebben korte communicatielijnen gehanteerd. Altijd een direct mailadres van mij als omgevingsmanager

en een direct telefoonnummer, dus in die zin zaten er geen lange lijnen tussen. Alle documenten zijn allemaal in een Dropbox gezet. Alles wat besproken is, altijd de documenten die vanuit beleid er zijn, zodat men altijd snel bij alle documenten kon. We hebben alles meteen geprobeerd te delen om zo transparant mogelijk te willen zijn. Als laatste de gebiedsvisie. Er is een concept gemaakt, dat heeft ter inzage gelegen. Die dingen zijn er allemaal ingezet. Dit is een sheet en daar staat verschrikkelijk veel tekst op. Normaal gesproken is dat niet ideaal, maar ik vind het toch belangrijk om hier even aan te geven dat er tien participatiesessies zijn geweest en we zijn eigenlijk precies het jaar rond. Dat was initieel niet de bedoeling, moet ik er wel bij zeggen, want toen we begonnen met de eerste sessie in april was nog de gedachtegang dat ongeveer in de zomer de gebiedsvisie wel klaar zou moeten zijn. Eén van de eerste dingen die daarop ook naar voren kwam vanuit de bewonersgroep was: het is coronatijd en is dat wel verstandig om dat allemaal zo snel te doen, kun je niet beter wat meer een pas op de plaats maken en liever nog stoppen met het participatieproces, totdat corona weer voorbij is. Ik denk dat toen niemand verwachtte dat we er nu nog in zouden zitten. Er zaten echter ook suggesties in dat verzoek, vooral om meer dingen uit te leggen over hoe dingen zitten. Daar hebben we kennissessies voor opgezet. De onderwerpen die staan hier benoemd. Het gaat vooral over het energiebeleid van zowel gemeente als van provincie en hoe financiële participatie in zijn werk zou kunnen gaan. Ander punt is Hyperloop. Hoe zit dat nu met die techniek? Wat is dat en waar moet die dan komen? Er zijn zes of zeven tracés op een gegeven moment in beeld geweest daar zijn gesprekken over geweest. De landschapsarchitect heeft ons in een participatiesessie meegenomen over de landschappelijke inpassing, waar ik net al even aan refereerde. Kennissessie drie ging over ecologie en over vergunningen. Ecologie natuurlijk een belangrijk aandachtspunt, zeker in combinatie met zonneparken en de status van het gebied die het nu heeft, dus daar is ook de ecooloog van de gemeente uitvoerig bij betrokken geweest. We hebben op een gegeven moment ook een enquête gedaan, want er waren toch nog wel een aantal mensen die ook aangaven: niet iedereen is even digitaal vaardig en gaat dat op deze manier wel goed genoeg? We hebben er een enquête over rondgestuurd en daar werd positief op gereageerd. Mensen hebben over het algemeen echt de digitale middelen, we hadden één persoon die erbij zat en die zei, ik heb dat niet. Daarvoor zijn ook altijd directe telefoonnummers, e-mailadres en dat soort dingen mogelijk en ook gesprekken bij mensen thuis hebben op diverse manieren plaatsgevonden. Dan zijn we in september en kwamen we op een gegeven moment met de eerste concepten voor de landschappelijke inpassing. Er is ook een enquête geweest over wat vinden de omwonenden en wat vinden de mensen in de participatiegroep belangrijk in dit gebied; wat zouden ze er graag in terugzien. Dat is door de landschapsarchitect op punten meegenomen. Daar ga ik zometeen nog even wat nader op in. Belangrijk signaal wat vanaf de eerste bijeenkomst in april al speelde, gaat over het delen van verwachtingen en ook over de kaders van de participatie. De discussie gaat vanaf het begin over de omvang van het zonnepark dat hier beoogd is. Het is natuurlijk ook een heel erg groot park en daar is vanaf de eerste bijeenkomst veel weerstand tegen geweest. Waarbij wij ook, Alfred Hamstra als projectleider en ikzelf, hebben aangegeven: dit is wat in de al vastgestelde beleidsdocumenten drie keer eerder door de raad is aangegeven en daarmee voor ons het uitgangspunt, dus we proberen met die uitgangspunten zo goed mogelijk inpassing mogelijk te maken. Op een gegeven moment waren de signalen wel behoorlijk sterk en is Alfred ook bij de stuurgroep Energietransitie terug geweest en gezegd:

jongens, we moeten wat terug in die megawatturen. De megawatturen die we beoogd hadden die krijgen we niet volledig gerealiseerd. Vervolgens is het wat in afmeting teruggegaan daar komt Alfred straks nog eventjes op terug. Er is ook nog een verzoek geweest om een bijeenkomst te hebben, waar ook de wethouders bij aanwezig waren en die is in november gehouden. Vorige week hebben we nog een digitale sessie gehouden, waarbij de wijzigingen van de concept gebiedsvisie ten opzichte van het uiteindelijke document wat nu voor jullie ligt, zijn besproken. Goed te weten ook dat mede door corona we geprobeerd hebben om veel dingen ook op te nemen. De eerste en de laatste sessie dat waren digitale sessies, dus dat ging redelijk eenvoudig. Je drukt op een knop en je hebt de sessie digitaal staan. Documenten in de Dropbox met iedereen gedeeld. Iedereen kon het terugkijken, ook mensen die er niet bij aanwezig waren. Dat gold ook voor de kennissessies. Die zijn ook allemaal op video opgenomen en allemaal gedeeld. Ik probeer een bladzijde verder te doen. Even twee plaatjes uit de enquête. Dat geeft ook wel ongeveer aan, denk ik, waarom er toch wel veel weerstand in het gebied is tegen deze plannen. Wat nu gewaardeerd wordt, wat het meest gezegd is, is hier het grootste weergegeven. Daar kun je wel zien, de weidsheid van het gebied wat het nu is dat wordt zeer gewaardeerd. Als je bekijkt welke plannen we als gemeente hier nu hebben, is dat natuurlijk in het geding, want die openheid en dat uitzicht ... Je kunt zeggen, je kijkt over al die panelen heen, maar het wordt een heel ander beeld. Dat is niet te ontkennen. Als die plannen dan toch moeten doorgaan, zoals de gemeente ze voorziet, op welke manier zou dat dan nog ... Ik wil niet zeggen acceptabel zijn, maar wat zijn dan zaken vanuit de bewoners, waar zeker rekening mee moet worden gehouden? Wat hier duidelijk naar voren komt, is een groene buffer. Er is gevraagd om een buffer van 500 meter. Dat hebben we niet gerealiseerd, dat hebben we niet voor elkaar gekregen. Daar gaat Alfred straks nog wat nader op in, maar er is zeker sprake van een grote groene buffer die onderdeel geworden is van de gebiedsvisie. Biodiversiteit is natuurlijk een belangrijk ding. Er zijn mensen die zeggen, ik wil heel graag dat de landbouwfunctie bewaard blijft. Extra wandel- en fietspaden, niet van die lelijke hekken om het zonnepark maar liever met sloten werken. Dat soort zaken zijn allemaal als gewenst betiteld. Er zijn ook een heel aantal dingen die onderdeel zijn geworden, daarmee van de gebiedsvisie. Extra wandel- en fietspaden hebben een plek gekregen, die brede groene buffer, ongeveer 300 meter. Op sommige plekken 400, op sommige plekken wat minder dan 300. Er is straks een plaatje wat Alfred zal tonen, waarop dat te zien is, maar een brede buffer waar allerlei ontwikkelingen in plaats kunnen vinden. Er is ook veel aandacht voor de ecologie en biodiversiteit. Het zonnepark is kleiner gemaakt. Er zijn koppelkansen boven tafel gekomen over onder andere de verkeersveiligheid van het Eemskanaal en plaatselijk het verbeteren van de plannen voor snel internet, omdat niet iedereen een directe glasvezelverbinding zou krijgen van Rodin. Er zijn ook diverse scenario's van de Hyperloop bekeken en de twee laatste varianten zijn in de concept gebiedsvisie nog meegenomen en er is uiteindelijk een keuze voor gemaakt. Een punt, dat vanuit energiecoöperaties ook nog kwam was: gebruik de NAM-locaties, als de NAM straks weggaat ook als energiebuffering, dus dat is ook meegenomen. Dat is wat nu in de gebiedsvisie staat. We zijn er daarmee nog niet, want we hebben nog een grote groene buffer over die eromheen zit van ongeveer die 300 meter. Dat is waar allerlei wensen mogelijk zijn om daar iets in te realiseren. We hadden dat in het traject ook al nader willen invullen, maar op een gegeven moment was de constatering ook dat er best veel weerstand is tegen de plannen en dat het van omgeving en participatiegroep dan ook wel wat vergt om

een stap te zetten om te zeggen: als het er dan wel komt, dan wil ik die groene buffer op die en op die manier ingericht hebben. We hebben dus ook gezegd, dit is een natuurlijk moment, waarop we aan de raad moeten vragen of we op deze manier op het goede spoor zitten. Is dit wat we met elkaar voor ogen hadden? Het vervolgproces kan dan zijn, het invullen van die groene buffer. Dit is een bovenaanzicht van het gebied. Daar staan de zonnepanelen als velden in aangegeven, in een beetje donkere kleur en allerlei witte stippen daaromheen dat noemen we ook wel bolfoto's of 3D-verbeeldingen. Dit is op een website en je kunt op elk van die bolletjes klikken en dan kun je de camera ronddraaien en in- en uitzoomen en daar zie je dan ook de Hyperloop in zitten en het zonnepark. Die twee zitten daar nu in. Als later TenneT met het hoogspanning/middenspanningsstation verder is met het ontwerp, kunnen we die daar ook in plaatsen. Op deze manier proberen we een zo goed mogelijk beeld te geven van hoe zaken eruit komen te zien. Hierbij kun je dus ook wisselen tussen de huidige situatie en de toekomstige.

00:39:22

*De heer Sanders:* Als laatste punt zijn er 32 reacties gekomen op de concept gebiedsvisie. Hier is benoemd welke zaken – als samenvatting – daar het meeste uit voortkwamen. Weer de grote buffer. Het beleid wordt behoorlijk ter discussie gesteld, in welke mate het nu verstandig is om überhaupt zonnepanelen te plaatsen in dergelijke landbouwgebieden. De koppelkansen. De problemen die net langskwamen, bijvoorbeeld het verkeersprobleem langs het Eemskanaal of beperkt snel internet. Er wordt eigenlijk aangegeven: het zou niet zo moeten zijn dat, doordat hier nu een zonnepark hier gerealiseerd wordt wat rendeert, dan die problemen kunnen worden opgelost, dat zou allang opgelost moeten zijn. Voor wat het waard is, maar dat is in ieder geval een duidelijk signaal wat uit de participatiegroep gekomen is. Verder zaten er nogal wat zaken in de visie, die 'ongeveer' en 'circa' waren, dus in de definitieve versie is er meer concreetheid gemaakt in maatvoeringen bijvoorbeeld. Er is ook discussie over wel of niet en in welke mate op dit moment al een milieueffectrapportage nodig was. Als gemeente zijn wij van mening dat dat de volgende fase is en dat dat niet ten behoeve van de gebiedsvisie is, maar meer ten behoeve van straks de vergunningaanvraag. Als laatste punt was er ook nog een partij die graag woningbouw in de zuidwesthoek zag, bijzondere woonvorm en kleinere woningen, dus dat is ook nog iets wat langskwam. Dan ga ik het, denk ik, teruggeven aan Alfred en dan ga jij nog wat nader in op hoe een goede ruimtelijke ordening is nagestreefd.

00:41:02

*De heer Hamstra:* We beginnen met de landschappelijke inpassing. Voordat we gaan ontwerpen is dat natuurlijk heel belangrijk, ook voor het creëren van toekomstwaarde, want dit is een tijdelijke invulling. De Hyperloop is tijdelijk en ook het zonnepark is tijdelijk. De TenneT-locatie niet, die is wel definitief, dus het moet wel goed ingepast worden, zodat we in de toekomst daar weer op voort kunnen borduren. Of het nu woningbouw wordt of iets anders, we weten het niet, maar die toekomstwaarde die moet goed zijn. Dit plaatje laat zien dat we de groene rand omheen, die hebben we hier ingetekend, maar we gaan straks wel – is de bedoeling – met omwonenden samen zitten om te kijken wat we hier nu precies gaan realiseren. Je ziet ook de middenzone, dat gele gebied er dwars doorheen zeg maar van zuid tot noord, de Fivel, de oude loop van een riviertje of een sloot die er vroeger liep en die willen we graag terugbrengen ook om kwaliteit toe te voegen. Dat is dus het begin van hoe



we vertrokken. Dit is de luchtfoto. Als je de luchtfoto goed inzoomt dan zie je de grote sloten verschijnen, de waterschapssloten en dit ... Ja, ik noem het wel startkapitaal van een gebied. Wat hebben we gedaan? We hebben de landschappers gevraagd, hoe zou je dit gebied willen ontwerpen en zij komen met een invulling van grotendeels tussen de sloten. Aan de oostkant, noordkant en zuidkant zie je een grote sloot. Die hebben we gebruikt als startkapitaal voor het zonnepark. Aan de westkant zie je ook een sloot, die hebben we niet gebruikt, want zou je die pakken dan gaat er echt 50 hectare vanaf. Ja, en in goed met het landschap omgaan, hebben we daar niet voor gekozen, dus voornamelijk de grote sloten en het behouden van die kwaliteit. Daarna hebben we een kaart ... en ik heb straks nog een duidelijke kaart, maar dit is dan een kaart met de buffering vanaf de erven. Je ziet ook dat je dan met name die grote sloot ziet. Ik kom hier straks nog, bij een duidelijker plaatje, op terug. Wat je dan zag is de contouren van het zonnepark en ook het ingevulde zonnepark. Dan heb ik een paar sheets om jullie mee te nemen in de inhoud. Voor degenen die van de getallen houden, met de Hyperloop samen is het 156 hectare. Met de wetenschap van over een paar jaar is het ongeveer honderdvijfentachtig megawattpiek. Na vertrek van de Hyperloop over tien jaar, honderdzeventig hectare en dan kan er 200-210 megawattpiek ontstaan. We hebben ook te horen gekregen: zet nu een max op panelen. We hadden hem in de vorige visie op ongeveer twee meter en we hebben gezegd: oké, dan zetten we de max op 2.30. Dat betekent dat we daar niet overheen komen. Waarom die twee meter? Omdat we toch ook efficiënt met de ruimte willen omgaan. Omdat we heel veel tussenruimte hebben van minimaal drie meter tussen de panelen hebben we gezegd, die panelen moeten wel een maat hebben, 2.30. Het verschil tussen twee meter en 2.30 is in die bolfoto's niet te zien, dus ik denk straks ook in de praktijk niet terug te zien. De omvormers die zit op maximaal 2.50. Die transformatoren die tussen de panelen staan, zou je kunnen zeggen. Daar hebben we een paar specificaties van opgevraagd en de meesten zitten rond de 2.30-2.50, dus daar hebben we maximaal 2.50 gezet. Het streven is net hoog als de panelen, maar om maat in te bouwen is dit wat we hebben vastgepind. We hebben ook gezegd: aan de oostelijke kant zou het intensiever mogen als het nodig is. Nodig is weer een vaagheid, maar goed, die moeten we er wel inhouden, want je weet niet wat er in de toekomst gebeurt met de ontstane situatie van de zonnepanelen, dus daar houden we nog een klein voorbehoud. Dit is eigenlijk voor het zonnepark. Alles in het blauw, de buitencontour, die gaan we niet over. In die binnencontour daar moet het plaatsvinden, het zonnepark. Tweede punt, je hebt natuurlijk de keuze van Hyperloop. Ik ga het nu niet hebben over de Hyperloop zelf – mijn collega's pakken het straks over – maar we hebben gekozen voor 2B. Niet op basis van de meeste stemmen gelden. We hebben in de reacties ook gehoord, ik zou graag willen A of B. Dat hebben we niet op basis van meeste stemmen gelden gedaan, maar wel met name drie factoren: een fietspad zou je kunnen meekoppelen, een iets betere inpassing ten opzichte van bewoners, maar met name een aantrekkelijker testcentrum in het groen met ook een betere ontsluiting van het testcentrum. Voor de Hyperloop hebben we ook nog benoemd ... we hebben een MER-beoordeling gemaakt en die MER-beoordeling die wijst uit geen MER noodzakelijk voor de Hyperloop. De MER voor het zonnepark daar kom ik straks nog op. Meer over de techniek wordt straks gepresenteerd door de jongens van de Hyperloop. Dames en jongens van de Hyperloop. Hoogspanning-/middelspanningstation. In de gebiedsvisie en ook de concept gebiedsvisie stond genoteerd dat er een voorkeurslocatie vanuit de gemeente was. De voorkeurslocatie zie je als rode stip – je ziet hem ook in de

gebiedsvisie terug – maar we hebben ook gezegd dat hij niet in beton gegoten is, want we moeten daar nog met name met TenneT en Enexis over praten. Wat we nu hebben bedacht, is dat het goed zou goed zijn als de MER zou uitwijzen welke locatie het gaat worden. Er zijn twee andere locaties benoemd in een geluidsstudie – daar kom ik straks op – en dan zie je eentje aan de oostkant verschijnen en eentje aan de westkant van de beoogde voorkeurslocatie. Ten opzichte van de Oost locatie hebben we in de geluidsvisie nog oostelijker, langs de Hamweg, maar daarvan hebben we gezegd, in de sessie die we vorige keer hadden: het zou goed zijn om het in het midden van het gebied te zetten, want dan is daarmee ook het zicht een beetje weg vanuit die kant van Midden- Groningen. HS/MS-station zie je hier nog een plaatje rechts beneden. Het is een groot ding en dat zul je ook wel zien. Die gaat hoger zitten dan de zonnepanelen. Dit is het plaatje, waar ik het over had. Wat je nu ziet zijn, in rode stippen, alle woonobjecten, de woningen. In gele stippen zie je het bezit van de gemeente en je ziet de groene visie, de groene buffer, eromheen. Je ziet in het oranje het beoogde zonnepark en je ziet een groen-rode stippellijn. In die groen-rode stippellijn is een 300 metercontour vanaf de achtererven van de woningen. De achtererven zijn allemaal aan elkaar gekoppeld en daar is een lijn parallel 300 meter gekopieerd en die zien we dan aan de bovenkant en de onderkant verschijnen. Ook in Ten Boer zie je deze. Aan de binnenkant zie je in één oogopslag wat er binnenvalt, dus binnen die 300 meter, en wat erbuiten valt. Je ziet dus dat we de zuidkant ten opzichte van woning 17- 15 Slochterdiep, daar zie je een hapje in, dus daar zit het wat dichterbij dan 300 meter. Dan heb je de Hamweg, daar zit een overmaat zou je kunnen zeggen, en daar hebben we dus het blok om de sloot gepakt en dat betekent dat het daar op ongeveer 500 meter zit. Dan zie je aan de noordkant zit er een overmaat, tenminste aan de oostkant van de noordkant. Helemaal aan de noordkant, zien we de lijn er wel weer tussendoor zitten ten opzichte van woning nummer 10. Hetzelfde geldt voor woning nummer 13, met het zonnepark meegaand. Dan heb je langs het Eemskanaal zuidzijde nog een paar woningen zitten, nummer negen tot en met \*zeven- en 56\*, dat blokje. Bewoners geven aan, geef mij iets meer ruimte en geef het ook op een andere manier, zet bijvoorbeeld het deel langs Slochterdiep; zet ze daar maar neer, want daar zijn toch gemeentewoningen. Er is gevraagd om dat te duiden en dat doen we door deze simulatie. Dan zie je dat daar, dit blokje zou je daar naartoe kunnen brengen, maar het gaat wel eigenlijk in strijd met Vitamine G, die grote groene zone, die we willen doortrekken. Dan zou je ook zo een gebiedje er naartoe kunnen zetten en deze. Dan zie je ongeveer wat de oppervlakten zijn ten opzichte van wat je dan nog vrijhoudt. Dan pak je dus niet meer de ruimtelijke grens van de bestaande sloten, maar dan heb je een technische grens gepakt van 300 meter. Dat is geen ruimtelijke grens, maar een technische grens en daar is niet voor gekozen. Volgende punt is geluid. We kregen vanuit de reacties op de concept gebiedsvisie heel veel vragen over geluid. Wat dan? Wat doet dat straks? De omvormers, het HS/MS-station, wat doet dat in geluid en geef daar nu ook inzicht in? Op dat moment hadden we het geluidsrapport niet klaar – dat is ook één van de dingen die Marco net ook zei, gaandeweg hebben we natuurlijk steeds meer informatie gekregen – dus we hebben een bureau gevraagd om ons te helpen. Dat bureau heeft gerekend met geluidscontouren van de omvormers en het HS/MS-station en ook de optelling daarvan. Meestal ga je het sec bekijken, eerst de omvormers, mag dat en hetzelfde met het HS/MS-station, los van elkaar. Dit is nu opgeteld. Er is gerekend met worstcase. Dat heeft te maken met ventilatie en niet afschermen van geluid. Wat we constateren allereerst ... Er is een

richtwaarde in de wet en die richtwaarde is geen grens, waar je niet overheen mag komen, maar een richtwaarde. Die richtwaarde zegt voor het landelijk gebied 40 en voor de Hamweg is het 45 dB. De NAM-locatie heeft een vergunde max van 53 langs het Eemskanaal en zelfs 60 bij het Slochterdiep. Dat wordt in de praktijk niet gehaald, maar dat is wel even hoe de situatie is. Uitkomst van het geluidsrapport is – en dat is natuurlijk het eerste geluidsrapport en is zeker niet het laatste – is dat de omvormers los onder de 40 blijven. HS/MS-station los blijft ook onder de 40 dat is eigenlijk achtergrondgeluid wat er nu ook is. Worstcase Slochterdiep 15/17 die gaat er overheen met één of twee dB. Dat zie je ook in het gele kaartje, daar zie je een contour en zo een gekke Barbapapa en de woningen in het zuiden, met zijn tweeën, zie je daarin zitten en die gaat er dus met één of twee tegenaan. Dat is dus een worstcasescenario. De geluidsadviseurs zeggen ook, wanneer je het geluid afschermt of je hebt geen mechanische ventilatie, maar natuurlijke ventilatie, dan zit je daar ook bij die 40. Echter, voor de volledigheid na vertrek van de NAM is dat deel ook iets beter dan nu.

00:52:07

*De heer Hamstra:* Het vervolg wat we nu voorstellen is dat we elk kwartaal verder willen met een inloopmiddag, via huisaanhuysbrief en mailinglijst. Drie werkgroepen, eentje voor de groene buffer, waar we met omwonenden in zitten. Eigenaarschap 10% en energiecoöperaties hebben ook een werkgroep. Samen nadenken over het park. Hoe kun je meedoen met het park? Hoe krijg je die 10 procent vanuit het klimaatakkoord, onze 10 procent door? Ook een werkgroep over de koppelkansen dat gaat over profijt, projectenregeling, waardedaling, verduurzaming, noem alles maar op. Het plaatje erachter zie je een virtueel bezoekerscentrum. Dat hebben we ook al in concept klaar en natuurlijk blijven er één-op-ééngesprekken mogelijk, dus we zijn nog lang niet 'uitoverlegd' zou je kunnen zeggen. Dit is het vervolg voor de overlegstructuur. Dan ga ik meteen even door met het verdere proces, want dan hebben we dat straks ook al gehad en dan geef ik het dan door aan mijn collega. Het verdere proces is, als de raadsbesluit door te gaan, dan starten wij vanuit onze kant met een mooi woord NRD, een notitie reikwijdte en detailniveau. Dat is eigenlijk de inhoudsopgave van de MER. De onderzoeken zijn al begonnen en dan zien we vanaf de zomer ... Ja, dan zou de vergunningaanvraag van Hyperloop kunnen komen. Dat kan het derde kwartaal zijn. Het derde of vierde kwartaal zien wij dan de MER en onderzoeken verder gecontinueerd en die MER zal dan naar de gemeenteraad gaan. De gemeenteraad zal dan, wat wij nu voorzien, eerste kwartaal 2022 over die MER kunnen gaan besluiten. Vanaf dan kan de vergunning wordt opgesteld, de vergunning voor het zonnepark en het HS/MS-station. Het is een gedeeltelijk gekoppelde MER, dus dat is inclusief HS/MS-station, maar ook het zonnepark. Daar komt dan de vergunning aan rol en vanaf daar – natuurlijk – wordt de planning altijd wat vloeibaar, Raad van State uitspraak (RvS) en uiteindelijk ook weer de gemeenteraad. Het duurt dus nog wel een paar jaar, voordat we kunnen gaan beginnen met bouwen en al helemaal voordat we het zonnepark en het HS/MS-station hebben kunnen opleveren. Dit is het verdere proces. Dit is de informatie van mijn kant. Dit plaatje laat nog even zien – je kunt het straks ook terughalen – als je alles bij elkaar optelt wat er nu in de omgeving te doen is: Vledderbos, het zonnepark, maar ook de uitbreiding van Meerstad aan de zuidkant en de locatie zelf. Wat mij betreft geef ik het nu over aan Hardt voor de tweede presentatie en dan kunnen jullie door als het goed is.

00:54:43

*Voorzitter:* Dank u wel, meneer Hamstra. Sascha Lamme en Yvonne van den Berg krijgen nu de gelegenheid. Er moet even een afstandsbediening worden overgedragen en de presentatie moet worden gestart. Mevrouw Van den Berg, gaat uw gang.

00:55:06

*Mevrouw Van den Berg:* Goedenavond en dank voor de gelegenheid om iets meer te vertellen over het Hyperloop Center. Mijn naam is Yvonne van den Berg en ik ben directeur van het Hyperloop Center. Ik heb meegenomen Sascha Lamme, één van de oprichters van Hardt Hyperloop en ook bestuur EHC. Sascha zal zometeen ingaan op de Hyperloop en ook op de testtrack. Daarnaast hebben we een eigen omgevingsmanager, Gerard Boks, die is ook op de achtergrond aanwezig, mochten er vragen zijn voor hem.

00:56:00

*Voorzitter:* We moeten even proberen om die presentatie op gang te brengen, dus even geduld.

00:56:31

*Voorzitter:* Dank u wel. Na een jaar corona beheersen we nu, geloof ik, toch de techniek. Mevrouw Van den Berg, gaat uw gang.

00:58:22

*Mevrouw Van den Berg:* Oké, het werkt.

00:58:25

*Mevrouw Van den Berg:* Het Hyperloop Center is onderdeel van een groter breed programma. Dat heet het Hyperloop Development Program en dat is een samenwerking van internationale kennisinstellingen en het bedrijfsleven die werken aan de ontwikkeling van de Hyperloop. De partners zie in de logo's en één van de doelen van dit programma is om te laten zien dat de technologie voor Hyperloop werkt en ook veilig kan worden toegepast. Dat is ook de reden, waarom het Hyperloop Center wordt ontwikkeld. Als we dan inzoomen op het Hyperloop Center, dan wordt dat een open innovatieplatform, waar dus alle bedrijven en kennisinstellingen die geïnteresseerd zijn in onderzoek en ontwikkeling rond de Hyperloop welkom zijn. Die samenwerking stimuleren we ook. Daarnaast hebben we natuurlijk de testfaciliteit en daarin gaan we laten zien dat de Hyperloop voor goederentransport op ware schaal veilig geopereerd kan worden. In de tussentijd, tegelijkertijd, testen we dan ook technologie die straks wordt toegepast in de Hyperloop voor passagiers. Die open innovatie, daarvoor zijn de eerste stappen al gezet. De kennisinstellingen hier in de regio hebben het onderwerp Hyperloop enthousiast opgepakt en er is al een eerste werksessie geweest. In mei komt er een volgende werksessie met het bedrijfsleven. Met allerlei bedrijven, hightech, maar ook industriële bedrijven die te maken hebben met mobiliteit en waarmee we dus gaan kijken, welke projecten zijn interessant om rond die hele Hyperloop ontwikkeling te gaan doen. In september gaan we dat dan allemaal bij elkaar brengen. Eén van de dingen, die we graag willen, is dat we al kunnen laten zien hoe de Hyperloop eruitziet. Er is natuurlijk nog niets en daarom halen we een prototype van de Hyperloop voor goederentransport naar Groningen. Dat gaan we doen in juni en dat krijgt een plekje op de Zernike Campus. Dit geeft ook een mooie mogelijkheid voor die kennisinstellingen en het bedrijfsleven om projecten te doen, waarbij ze dus kunnen werken

met een echte Hyperloop. Daarnaast willen we ook het 'algemene' publiek, dus iedereen die geïnteresseerd is en nieuwsgierig, misschien ook wel, is in hoe het is om in een Hyperloop te reizen, willen we daarmee kunnen laten kennismaken. Dat kan nog niet echt natuurlijk, maar dat kunnen we wel door middel van virtual reality in een echt voertuig van een Hyperloop. Ook dat halen we naar Groningen en hopelijk kunnen we dat hier rond Noorderzon, in augustus, in de zomer doen. Dan wil ik nu graag het woord geven aan Sascha.

01:01:16

*Sascha Lamme:* Ja, goedenavond allemaal. Mijn naam is Sascha Lamme. Ik ben één van de oprichters van Hardt Hyperloop en ook initiatiefnemer van het European Hyperloop Center. De reden waarom we dit allemaal willen doen, is omdat onze visie is om uiteindelijk een wereld te creëren, waarin afstand niet meer uitmaakt. Waar kunnen we staan en gaan waar we willen. Ik denk dat we daar allemaal tegenwoordig, maar al te veel naar verlangen. Hoe willen we dat realiseren? Dat willen we doen door middel van de Hyperloop. Heel kort, hoe werkt dat? In principe heb je een buis die zorgt voor een lagedruk omgeving, waardoor we heel erg efficiënt kunnen reizen, zonder uitstoot. Dezelfde buis zorgt ook ervoor dat de voertuigen binnenin beschermd zijn tegen weersomstandigheden, waardoor het veel betrouwbaarder wordt, maar ook dat de omgeving daarbuiten beschermd is tegen alles wat weer binnen de buis gebeurt. We hebben dat gecombineerd met een magnetisch zweefstelsel. Dat zorgt ervoor dat er geen contact is met het spoor. Daardoor is er geen geluidscreatie, maar dat zorgt er ook voor dat er geen slijtage is, waardoor er weer minder onderhoud nodig is. Dat magnetisch zweven dat is dan weer te combineren met een elektrisch voortstuwingssysteem, zoals net al zei het is volledig elektrisch en daardoor is daar geen uitstoot bij. Wat extra mooi meegenomen is, is dat bij deze elektromotoren je ook nog energie terug kan winnen bij het remmen, wat het totaalplaatje nog energie-efficiënter maakt. Om het dan af te maken is dit autonoom en daarmee kunnen we hele hoge capaciteit realiseren en daarmee garanderen we ook de veiligheid. Die buis, waarmee ik begon, is makkelijk in te passen, zowel onder de grond als boven de grond. Wat maakt ons uniek? We zijn hier in Nederland met Hardt één van de koplopers en dat is voornamelijk, omdat we hier een technologie hebben ontwikkeld van het baan wisselen, dus het zorgen dat je van het ene spoor naar een ander spoor kan zonder dat daar enige bewegende onderdelen in zitten. Dit maakt het mogelijk om directe verbindingen in een netwerk te creëren, zonder dat je tussendoor hoeft te stoppen. Dat zie je hieronder, dus je kan van de ene stad naar de andere stad, maar je kan ook direct naar je eindbestemming. We zijn al met man en macht vol aan het werk om dit tot realisatie te brengen. We hebben onder andere afgelopen jaar een prototype gemaakt, het prototype waar Yvonne het over had en dat wij naar Groningen gaan brengen. Dat zijn drie buisdelen van 1 punt 4 meter in diameter, waar we alle productie al uitvoerig hebben getest. We zijn hier ook van plan tests te doen omwille van het vacuüm, de lagedruk omgeving, om te laten zien dat die bijvoorbeeld niet implodeert, maar ook om snel te kunnen realiseren op locatie. We hebben ook fabricagetests gedaan, want het doel is dat we alles in de fabriek willen doen, zodat we straks in de omgeving, bij het construeren, zo min mogelijk tijd daaraan hoeven te besteden. Als laatste hebben we ook een hoop van de magneetzweefsystemen al getest. We hebben magneten op een trilplaat gezet, waarmee we bijvoorbeeld effecten van aardbevingen kunnen modelleren, maar ook disturbances op het systeem. Waarom zijn al deze testen nodig? Ze geven ons

gewoon een hoop kennis, om het uiteindelijke ontwerp te kunnen maken, om de veiligheid te garanderen – dat het voertuig niet valt, mocht er bijvoorbeeld wat gebeuren – maar het is ook om onze investeerders te overtuigen dat het allemaal haalbaar is. Het is dus een gefaseerde approaches, stap voor stap, waar we steeds iets aantonen. Dat is ook waarom het EHC faseren. Eerst een fase A dan een fase B om steeds meer te laten zien dat het werkt. In al deze berekeningen zijn we uitgegaan van de maximale worstcasewaarden. Het ontwerp is nog niet af, maar op dit moment zijn dit de uitgangspunten. Om er een paar te noemen: de maximale snelheid die we in het systeem uiteindelijk willen bereiken is zevenhonderd kilometer per uur. De reden hiervoor is dat dit de uiteindelijke snelheid is die wij verwachten dat de Hyperloop zal gaan. Dat zal echter pas in fase B worden gerealiseerd. Daar kom ik later terug op terug wat dat dan precies inhoudt. We zullen in fase A op tweehonderd kilometer per uur testen. We verwachten nu dat de buizen ongeveer 2 punt 3 meter in diameter gaan worden en de gehele faciliteit, als die uiteindelijk is gerealiseerd, niet langer dan 2700 meter. Hoe ziet dat er dan uit? Alfred liet het net al kort even zien. Ik denk dat het belangrijkste in dit plaatje is wat je in het midden ziet. Daar heb je de hogesnelheidswissel, hetgeen ons dus uniek maakt, waardoor we straks hele netwerken kunnen gaan genereren. Het is in principe een testbaan van 2700 meter met in het midden een stuk van 1000 meter, waar dan die wisseltesten plaats zullen vinden. Die zijn van een hele hoge waarde en daar wordt een hele hoop kennis mee opgedaan. Dan heb je daarnaast een gebouw, waar nog andere subsysteemtesten kunnen plaatsvinden, zoals bijvoorbeeld het laden en lossen van vracht in voertuigen, het nemen van hele scherpe bochten – dat is uitdagend – In het gebouw ernaast kunnen passagiersexperiences en dergelijke plaatsvinden. Hoe wordt dat dan ingepast? Ik denk dat het duidelijk is waar het zonnepark komt, in het blauw. Dan daar tussenliggend, in grijs, zie de Hyperloop testbaan. Een belangrijk punt is dat het gebouw inderdaad in een groene zone wordt aangegeven en dus goed te zien zal zijn. De testbaan wordt dus gerealiseerd in twee fasen. Eerst 1050 meter, in fase A, welke naar verwachting gereed zal zijn rond 2023. Daarna wordt deze uitgebreid met fase B, waarin we dus die hoge snelheden kunnen gaan halen en die zal naar verwachting gereed zijn in 2025. Er zijn veel vragen over bijvoorbeeld de diameter van de buis. Hoe komen we daarop? Het hele ontwikkelproces van een nieuw product gaat iteratief, daar leren we veel door het doen van bijvoorbeeld testen. Ook van het EHC zullen we weer een hoop leren. In de samenwerking die we hebben met bijvoorbeeld het Hyperloop Development Program en alle internationale partners was het eerst het idee om dozen gaan vervoeren. Echter, bleek dat het veel waardevoller is om systemen voor pallets te maken. De voertuigen worden daardoor wat groter, maar het hele systeem wordt daardoor ook veel meer waard wordt en zo wordt ook het EHC straks voor klanten meer waard, als je daar op deze schaal kan gaan testen. Een zijaanzicht: in principe zal de Hyperloop testbaan niet hoger worden dan 3 punt 5 meter ten opzichte van de grond, met uitzondering van twee locaties waar die wissels plaatsvinden en die zie je in de zwarte kaders. Hier een detail technische tekening daarvan. Het is heel lokaal voor een stuk van naar verwachting 120 meter, waar een soort van [onhoorbaar] zal komen om die wissel te kunnen nemen. Die zal dus lokaal uitkomen boven die 3 punt 5 meter. Waarom is dat het geval? Een beetje technisch. We hebben daarnaar gekeken, om alle krachten aan te kunnen van de lage druk in het systeem moet die een klein beetje hoger zijn. We hebben een concept gemaakt, nog niet het uiteindelijk ontwerp, maar wij zijn er

zeker van dat binnen de maximale maat die nu is opgenomen in de gebiedsvisie van 4 punt 5 meter dat we dat daarin kunnen gaan realiseren.

01:09:37

*Voorzitter:* Meneer Lamme, hoelang denkt u nog -?

01:09:39

*Sascha Lamme:* Laatste slide.

01:09:40

*Voorzitter:* Wat zegt u?

01:09:41

*Sascha Lamme:* Laatste slide.

01:09:42

*Voorzitter:* Kijk eens aan, timing van mij.

01:09:43

*Sascha Lamme:* Perfect. Ja, dan zit er nog een gebouw naast. We hebben daar nog niet heel onderzoek naar gedaan. We weten wel dat daar een werkplaats moet gaan plaatsvinden, waarin wij onze voertuigen en het systeem in kunnen brengen. Daarvoor is een laadsysteem nodig om het voertuig op te kunnen tillen en in die buis te kunnen zetten. De maximale hoogte die we daarvoor verwachten is maximaal acht, maar dat zal zeer waarschijnlijk niet voor het hele gebouw gelden. In het plaatje dat we in samenwerking met de gemeente hebben gemaakt, de inpassing, hebben we ook weer heel conservatief het worstcasescenario ingetekend van een gebouw van 800 meter met een oppervlakte van 1600 vierkante meter. Dat is meer dan we verwachten nodig te zullen hebben. Dat is mijn deel van de presentatie.

01:10:42

*Voorzitter:* Dank u wel, meneer Lamme. Dan is het nu de gelegenheid voor de raadsleden om vragen te stellen aan de mensen die de presentatie hebben gegeven, dus ook het verhaal van de heer Hamstra en Marco. Alleen dan wil ik wel graag de aangesloten raadsleden in beeld. Ik kijk nu even naar de techniek, want ik kan zo niet zien wie er vragen heeft.

01:11:22

*Voorzitter:* Kijk eens aan. Ik zie mevrouw Nieuwenhout van GroenLinks als eerste een handje opsteken. Mevrouw Nieuwenhout, gaat uw gang.

01:11:46

*Voorzitter:* Het kost kennelijk nog even.

01:11:59

*Voorzitter:* Er wordt nu van alles ingeschakeld en we zijn gemuted.

01:12:10

*Spreker:* Volgens mij kunnen we nu wel spreken.

01:12:14

*Voorzitter:* Ja, ik heb nu drie handjes. Mevrouw Nieuwenhout, kunt u inmiddels uw

microfoon aanzetten? Eerst het handje omlaag en nu is het mogelijk mevrouw Nieuwenhout.

01:12:33

*Mevrouw Nieuwenhout:* Ja, nu wel. Top. Ja, ik had een vraag, niet over Hardt, maar over het stukje daarvoor. In die presentatie kwam naar voren dat het hoogspanningsstation/ middenspanningsstation in 2025 klaar is, medio 2025. Echter het zonnepark al in 2024. Gaat dat dan een jaar lang niets liggen doen of hoe wordt die dan aangesloten?

01:12:57

*Voorzitter:* De heer Hamstra.

01:13:03

*De heer Hamstra:* Terechte vraag. We zijn nu met TenneT en Enexus bezig om de planning goed af te stemmen. De ervaring van TenneT en Enexus leert dat ze altijd de planning heel flink uitrekken, dus ik verwacht ook dat we naar elkaar toe kunnen groeien. Tegelijkertijd zijn we ook aan het kijken naar opslag, de innovatie op opslag op de NAM-locatie te kunnen hanteren. Ik denk dat het in de praktijk prima naar elkaar toegaat en voor het zonnepark is het ook geen must om meteen aan te sluiten. We kunnen best wel nog een jaar op elkaar wachten, dus daar zit voldoende rek in de planning om dat op te vangen.

01:13:43

*Voorzitter:* Dank u wel. Ik zag de heer Boter daarnet ook met een opgestoken handje. De heer Boter.

01:13:52

*De heer Boter:* Ja, bedankt. Volgens mij is het geluid nu aan. Ik heb een vraag. We hebben eerder samen met CDA en Stadspartij schriftelijke vragen gesteld over de opbrengst van het zonnepark, met name in het licht van de SDE-subsidieregeling, en het antwoord van het college was: "Dat komt terug tijdens de gebiedsvisie". Ik heb er alleen nog niets over gehoord, dus dat was mijn eerste vraag die ik wilde stellen. De andere vraag – ik stel ze maar even alle drie dat is wel zo makkelijk – ik zie dat die Hyperloop in een zonnepark wordt aangelegd. Hoe zit het met de veiligheid als daar een calamiteit is met die Hyperloop? Kun je daar wel bij komen? De laatste vraag is: ik heb niet echt een beeld bij 40 decibel, maar wat doet het als er 's nachts een zoemend geluid is van 40 decibel of iets meer? Wat is dat? Even als beleving, want van decibel heb ik niet zo heel erg een beeld. Dat waren de vragen.

01:14:45

*De heer Hamstra:* Ik kan de laatste als eerste pakken. De zonnepanelen of de omvormers die doen niets 's nachts dat ik denk ik – of hoop ik – logischer. Dan is er geen zon, dus die doen niets. Het enige wat je dan hoort is het HS/MS-station. Veertig dB dat is te vergelijken met wat er nu is en dat is een stille omgeving. Eigenlijk blijft het stil en dat betekent dat je het gemiddeld genomen niet hoort. Op die twee plekken van die twee woningen, die cumulatief zitten, daar wel, als er worstcase wordt gerekend en ook worstcase wordt gedimensioneerd. Dat wordt het niet, we gaan altijd op zoek naar optimalisaties daarin. De andere voor de financiering, de businesscase. Natuurlijk volgen we momenteel wel een businesscase en alle subsidies die daarvoor mogelijk zijn, onderzoeken we. We worden bijna dagelijks gebeld door ontwikkelaars die zeggen, we kunnen jullie ook wel helpen met het zonnepark, dus er zit voldoende geld in. Echter, in deze fase hebben we ervoor gekozen om eerst de



gebiedsvisie te maken en als raad straks zegt, ga maar door dan komt het rekenen en tekenen ook verder en ook met de businesscase erbij. Daar wordt dan natuurlijk ook inzicht gegeven in hoe zit dit. Tegelijkertijd wordt natuurlijk in de raad van de achtentwintigste ook een voorstel gedaan aan de raad over een ontwikkelbedrijf of een exploitatiebedrijf. Daar hoort ook bij, als je geld hiermee verdient wat ga je daar dan mee doen. Wat kun je daar mee doen? Een lang verhaal kort. Er zit voldoende geld in de businesscase om wensen vanuit de bevolking te doen, om de [onhoorbaar] van Meerstad wat te vullen en ook om bijvoorbeeld een fonds voor energietransitie te vullen. Daar komen we nog uitvoerig over met elkaar in gesprek, denk ik. De derde vraag of de tweede vraag was over de openbare ruimte rondom het park. Ik kan proberen het eerste deel te doen en dan kijk ik even naar de overkant wie het aanvult. Er worden toegangspaden langs de Hyperloop aangelegd. Toegangspaden waar je linksom en rechtsom langs het zonnepark kan, dus het is niet zo dat je de zonnepanelen meteen tot aan de Hyperloop gaat realiseren. Er zal wel een meter of vijf tot tien, verwacht ik, tussen zitten, dus ook voor calamiteiten en wil je daar snel bij kunnen zijn, daar zijn de toegangspaden voor bedoeld en voor ingericht.

01:17:15

*Voorzitter:* Meneer Lamme ook daar nog over?

01:17:16

*Sascha Lamme:* Misschien om daar nog aan toe te voegen inderdaad. Het zal goed bereikbaar zijn. Dit zal ook nog verder worden uitgezocht in het vervolg vergunningstraject en daar zullen we de nodige onderzoeken voor doen.

01:17:32

*Voorzitter:* Dank u wel. De volgende op mijn lijstje is de heer Ubbens.

01:17:39

*De heer Ubbens:* Ja, bedankt, Voorzitter. Kunt u mij horen?

01:17:43

*Voorzitter:* U bent duidelijk te verstaan.

01:17:45

*De heer Ubbens:* Ik heb een tweetal vragen in ieder geval. De eerste vraag is een technische vraag en die gaat over hoe het zit met de CO2-opslag in die veengronden en de aangroei van vegetatie onder die zonnepanelen. Daar zag ik er ook een aantal inspraakreacties op en ik hoor graag, hoe dit is meegenomen in dit hele plan? Ten tweede, het is een samenhangende vraag, maar wanneer heeft de raad eigenlijk vastgelegd hoeveel megawatt hier gerealiseerd moet worden? Ik zag dat een uitgangspunt was hoeveel megawatt geproduceerd moet worden. Dat daar wel wat in geschipperd is en dat het wat naar beneden gebracht is, maar ik vraag me af kan dat niet nog wat verder, want je zou die 300 meter grens toch ook wat harder kunnen maken en dan maken we het park nog wat kleiner, alsnog een compromis richting de omwonenden. Waarom is daar niet voor gekozen? Dat was het.

01:18:56

*De heer Hamstra:* Ik denk weer met de laatste beginnen. De afstand heeft te maken met de beleidsuitgangspunten die 500 megawatt realisatie van duurzame energie op velden, aangevuld met 310 megawatt op daken, aangevuld met 36 megawatt aan windstroom. Dat zijn allemaal ingrediënten die ervoor zorgen dat de gemeente één derde van de energie die

ze nodig heeft zelf kan opwekken. Daarnaast gaat de routekaart uit van één derde elders opwekken. Dat is een windpark op zee bijvoorbeeld, maar ook in RES-verband. De routekaart gaat uit van één derde energie besparen, dus alles wat je bespaart, hoef je niet op te wekken. Om die één derde opwek te realiseren is dus gerekend met die 500 megawatt op velden, waar we nu ongeveer 150 van hebben gerealiseerd en in SDE-beschikking hebben afgegeven. Driehonderdtien megawatt, waarvan we nu 70 megawatt op daken hebben. Dat hele plaatje moet leiden tot ... dus als je hier zegt: ja, het kan wel wat minder. Oorspronkelijk die 250 in de beleidsuitgangspunten benoemd en dan doe je het hier minder dan 200, dus 150 zeg maar dan moet je elders 50 megawatt zien te winnen. Of je vraagt gekscherend aan een andere gemeente of ze ons aandeel willen realiseren. Het hoort bij het één derde zelf willen opwekken. Doe je het hier niet dan heb je eigenlijk een waterbedprincipe en dan moet het elders. De tweede vraag of de eerste vraag ging over veenoxidatie. Een eerste berekening hebben we gedaan naar veenoxidatie. De getallen zie je ook terug in de gebiedsvisie, maar we zijn nog niet uit-onderzocht. We gaan met het vervolg verder met Sweco en met het waterschap om goed te kijken naar de CO<sub>2</sub>-veenoxidatie wat je zou kunnen voorkomen. Het feit ook dat de activiteiten anders worden dan nu. Het feit ook dat door de zonnepanelen ook de kolencentrales natuurlijk niet meer nodig zijn voor dat deel, dus die CO<sub>2</sub> zal straks ook onderdeel worden van de besluitvorming en onderdeel worden van de MER straks. Het is nu niet van deze besluitvorming, maar van de toekomstige besluitvorming in die MER, dus daar zijn we nog mee bezig. De eerste getallen, de eerste inzichten die zie je in de gebiedsvisie terug.

01:21:22

*Voorzitter:* Dank u wel. Het is inmiddels over negenen en de insprekers zitten ook te wachten en ik heb nog vier raadsleden op mijn lijstje staan, dus ik wil u aansporen om de vragen kort en ook de antwoorden kort te houden. Meneer Lo-A-Njoe.

01:21:40

*De heer Lo-A-Njoe:* Dank u wel, Voorzitter. Ik heb drie vragen. Ik zal proberen ze kort te stellen. Eén had ik al in de chat gedaan: het is mij nog niet helder hoe hoog het hoogste punt van het hoogspanningsstation wordt. Het kan zijn dat ik het gemist heb, maar dat zou ik graag nog horen. Wat betreft de grootte van het zonnepark is de vraag hoe de grootte zich verhoudt tot andere grote zonneparken in Nederland? Ik zag in ieder geval dat in augustus en september de grootste zonneparken 100 en 120 hectare waren, dus het lijkt alsof dit een heel erg groot zonnepark is. Is dat zo? Dan de afstand tot de woningen tenslotte en het participatieproces. De bewoners hebben gevraagd om 500 meter afstand. Het is uiteindelijk 300 geworden. Toch geldt voor een aantal woningen dat die 300 meter niet gehaald wordt. U vertelde net, de heer Hamstra, dat gekozen is niet voor de technische of wenselijk grens van 300 meter, maar voor de ruimtelijke grens in verband met Vitamine G en ruimtelijk inpassen, waardoor die woningen niet die 300 meter hebben. Op basis waarvan is die keuze gemaakt? Is dat niet een keuze die ook een keuze is voor de raad als volksvertegenwoordigers?

01:22:53

*Voorzitter:* Meneer Hamstra.

01:22:56

*De heer Hamstra:* De eerste vraag. De voorziene hoogte van de gebouwen van het station is

zes en een halve meter, het HS/MS-station. Er zijn ook bliksemafleiders en die zijn ook genoemd en die kunnen een hoogte hebben van 15 meter, maar die zijn erg dun en die vallen niet op of die vallen nauwelijks op moet ik zeggen. Zes en een halve meter dus. De tweede, de grootte van het park. Het grootste is nu inderdaad Sappemeer. Limburg Wells Meer is nu met plannen bezig die een tikje groter zijn dan Meerstad. De voorziene locatie is inderdaad een erg grote in Nederland. Dat klopt, daar hoeft je niet trots op zijn en daar hoeft je ook niet minachtend over te doen. Het is wat het is. Het is een grote dat klopt. Die 500 meter - 300 meter. We hebben geprobeerd om van de landschappelijke kwaliteiten uit te gaan. Landschappelijke kwaliteit is het startkapitaal, de kwaliteit van de polder; de sloten. Ik zeg weleens gekscherend: geef een kind een kleurpotlood en die tekent het binnen die sloten. Tegelijkertijd is ook gekeken naar – het is geen taakstellingen, maar een soort doelstelling – die 250 megawatt die in verschillende boekjes staat, daar is toch geprobeerd om een optimum in te bereiken. Inderdaad vanuit die landschappelijke inpassing en die sloten heeft het college gekozen voor deze invulling. Inderdaad, dat zeg je terecht, de raad kan iets anders met elkaar vinden. Die discussie hebben we natuurlijk in de klankbordgroep ook wel gevoerd en in de participatiegroep. Je merkt natuurlijk wel waar je het ook naartoe sleept dan hebben misschien anderen er weer iets meer last van. Zet je het naar links dan zegt rechts van: hé, het moet toch maar weer terug. Dat is dus een lastige. Ik denk wel, als je te ver afwijkt van de gebiedsvisie zou je weer de inspraak in moeten, maar goed dat is een advies van mijn kant.

01:25:04

*Voorzitter:* Dank u wel. De heer Steven Bosch.

01:25:09

*De heer Bosch:* Ja, dank u wel. Ik had ook een heel aantal vragen, maar ik ga me beperken tot twee en die gaan over de Hyperloop. Allereerst, er komt een centrum, waar bezoekers langs kunnen komen en een soort ervaring kunnen krijgen. Hoe moet ik dat zien? Is het dan voor iedereen die geïnteresseerd is en kinderen dat ze mee kunnen maken hoe dat dan in de toekomst eventueel zal gaan? De volgende vraag over de Hyperloop. De kennisinstellingen in Groningen werden al eventjes genoemd, maar op welke manier worden de universiteit, de hogescholen en de mbo's betrokken bij dit project?

01:25:49

*Voorzitter:* Mevrouw Van den Berg.

01:25:58

*Mevrouw Van den Berg:* Ja, bedankt voor de vragen. Om met de laatste te beginnen, hoe de mbo's en de hogescholen worden betrokken. Wat ik in de presentatie hebt laten zien, is dat Noorderpoort, Stenden, Hanze in samenwerking met de RUG hebben aangegeven dat ze heel graag projecten willen doen, dus zowel praktijkprojecten als onderzoeksprojecten, dus zij zijn actief betrokken in het komen tot projecten voor studenten. Dat is de ene vraag. Als het gaat over de bezoekers aan het centrum dan wordt het niet in die zin een bezoekerscentrum. Het wordt echt een plek, waar bedrijven en kennisinstellingen kunnen testen. Uiteraard zullen daar ook mensen af en toe op bezoek komen, maar het is niet zo dat het een attractiepark wordt, als dat de vraag is.

01:26:55

*Voorzitter:* Dat heb ik hem niet horen zeggen, maar uw antwoord is wel helder. Meneer Brandenburg.

01:27:02

*De heer Brandenburg:* Dank, Voorzitter. Heel kort ook, hoor. Ik was in de veronderstelling dat wij dit zonnepark volledig gemeentelijk zouden exploiteren, maar nu hoorde ik net toch iets zeggen over aanbiedingen van investeerders voor hulp. Is het nu niet de bedoeling dat we het helemaal als gemeente exploiteren? Punt 2, die Hyperloop. Ik hoor dat daar elektromotoren in zitten om die dingen, die wagentjes, aan te slingeren. Mijn boerenverstand zegt dan, dat kost energie en dan ben ik wel benieuwd, hoeveel energie? Is het dan ook niet een toevaligheid dat die in een zonnepark wordt gepland? Mijn vraag is: als we die Hyperloop nu niet doen, kan het zonnepark dan kleiner?

01:27:49

*Voorzitter:* Meneer Hamstra.

01:27:50

*De heer Hamstra:* Ja, zal ik de eerste. De bedoeling is dat de gemeente dit park zelf ontwikkelt en dan daarna met de gemeenteraad gaat kijken hoe is deze ontwikkeling en zullen we daarmee verdergaan met de exploitatie? Ja, dan maak je de vergunning zelf en vanaf daar kun je nog de keuze maken of je het in de markt gaat zetten of doe je het zelf? De opmerking van mij, over de ontwikkelaars die allemaal staan te dringen, was meer een beetje gekscherend dat er genoeg animo is voor partijen om te zeggen: geef mij het hele park maar, wij doen het met liefde voor jullie. Dan weten we dus ook dat de businesscase goed genoeg is, laten we het zo maar zeggen. Het uitgangspunt is zelf ontwikkelen en daarna met de gemeenteraad gaan kijken, gaan we dit nu zelf exploiteren of doen we er andere dingen mee? Eerst de taart bakken en daarna kijken wat gaan we met de taart doen.

01:28:48

*Sascha Lamme:* Ja, goed om de vraag over het energieverbruik van het European Hyperloop Center te beantwoorden. In de MER-beoordeling die we hebben gedaan, kwamen we uit op driehonderd megawattuur op jaarbasis. Dat is het korte antwoord. In principe hangt het heel erg af van hoeveel tests we precies zullen gaan doen en dit is ook de berekening voor de hele faciliteit, dus in de eerste fase zal dat waarschijnlijk minder zijn.

01:29:17

*Voorzitter:* Dank u wel. Meneer Sietsma.

01:29:18

*De heer Sietsma:* Dank u wel, Voorzitter. Ik had een heel lijstje met vragen, maar ik zal mij inhouden. Vorig jaar in mei heeft de gemeenteraad uitgesproken dat er een financieel afwegingskader moet komen, waarmee we kunnen beoordelen als college en ook als raad hoe participatie van inwoners in een zonnepark er financieel uit moet zien. Mijn vraag is: wanneer komt dat kader, want dat zou juist voor deze beslissing wel nuttig zijn? Tweede vraag gaat over de verbeteringen die de omwonenden in het vooruitzicht zijn gesteld. Er wordt gesproken over koppelkansen op allerlei plaatsen. Nu kunnen we dat in het kader van deze gebiedsvisie misschien lastig borgen, maar ik kan me wel voorstellen dat daar toch behoefte aan is. Zijn er mogelijkheden om de toezeggingen ook echt hard te maken? De

derde vraag gaat over de veenoxidatie nogmaals en dan is mijn vraag vooral gericht op: wat is eigenlijk de bedoeling? Als we de grondwaterstand wat omhoog brengen dan stopt die veenoxidatie of wordt het in ieder geval minder. Kan dat ook technisch of wordt juist voorzien dat de veenoxidatie gaat toenemen door deze plannen, omdat we de grondwaterstand moeten verlagen? De laatste vraag gaat over het hoogspanningsstation. We hebben daar ooit woningen willen bouwen. Als we daar een hoogspanningsstation neerzetten dan staat dat er denk ik nog vele jaren, nadat het zonnepark mogelijk verdwenen is. Staat dat dan andere invullingen van dat gebied in de toekomst, over twintig-vijfentwintig jaar in de weg? Dat zijn mijn vragen.

01:31:13

*Voorzitter:* Meneer Hamstra.

01:31:14

*De heer Hamstra:* Ik kan met de laatste beginnen. Het streven is om het hoogspanningsstation aan de oostkant van de huidige NAM-locatie te zetten. Waarom? Als je het eerste plaatje zag van de presentatie, dat was een plaatje van vroeger. Meerstad waar aan de oostkant van de locatie een meer was voorzien. In dit geval zou je het HS-station ook als een soort eiland kunnen zien, ietsje verderop misschien dan de huidige NAM-locatie, dus die is dan op zo een manier ingepast dat woningbouw daar aan de andere kant prima mogelijk is. Tweede vraag, die ging over de veenoxidatie. Er is nu een berekening gedaan voor wat zou er gebeuren, wanneer je inderdaad het water opzet, maar er is ook bijgezet dat we natuurlijk wel moeten gaan kijken naar de effecten voor de omwonenden met name. Veenoxidatie daar zijn we dus nog niet mee uit gerekend en uit-onderzocht. Er is een eerste aanzet gedaan, een soort quickscan veenoxidatie, en vanaf daar gaan we er mee door. Hoe verhoudt het zonnepark zich tot CO<sub>2</sub>? We doen we met veenoxidatie? Daar komen we dus nog over in gesprek. De koppelkansen. Ja, we hebben nu een paar koppelkansen opgehaald, maar we zijn nog niet uit uitgediscussieerd. Het uitgangspunt is om nog een jaar met elkaar, tijdens die MER, over de koppelkansen te gaan discussiëren. Dat is ongeveer de tijd die daarvoor kan. Tegelijkertijd kijken we met de berekeningen wat kan er nog gefinancierd worden en welke externe middelen hebben we nog. We kijken naar subsidies en naar Vitamine G-gelden vanuit de provincie en het waterschap. Dat zijn allemaal potjes geld die je kunt inzetten. Kan het concreter? Tot op heden hebben we een paar koppelkansen concreet gehoord. Daar zijn vanuit de gemeente ook al wat getallen bijgezet, maar nu in de gebiedsvisie concreter dan dit dat kunnen we niet. Ook, omdat we daar de goede dialoog nog niet hebben kunnen voeren met de bevolking. De derde dat ging om die fondsen, om een soort gelijkscharing. Tegelijkertijd straks met Meerstad Noord komt in dezelfde gemeenteraad ook het horen van de raad over het fonds energietransitie. Daar komt ook de discussie over fondsvorming; is het maatwerk per park of zullen we het \*gelijkscharen\* met andere projecten? Ik denk dat daar de discussie ook kan. Vanuit hier hebben we gezegd, vanuit dit zonnepark kan voldoende betaald worden. Is het echter genoeg? Ja, dan moeten we met elkaar in gesprek.

01:33:51

*Voorzitter:* Dank u wel. Het is inmiddels kwart over negen geweest en insprekers zitten nu te wachten. Ik heb ondertussen toch nog twee handen opgestoken gezien. Dat zijn mevrouw De Wrede en de heer Staijen. Ik zou u willen vragen: zit daar nog een vraag bij die u wellicht

ook tussen nu en 21 april ambtelijk kunt stellen, doe het dan op die manier. Alleen als u echt nog een dringende vraag heeft die beslist in dit kader aan de orde moet komen. Mevrouw De Wrede.

01:34:24

*Mevrouw De Wrede:* Ja, dank u wel. Hij kan heel snel en kan ook heel snel beantwoord worden. Wat is nu de meerwaarde van de Hyperloop voor de gemeente Groningen, dat wij die hier moeten hebben?

01:34:38

*Voorzitter:* Als dat kort beantwoord kan worden dat is mooi en dan heel graag.

01:34:47

*De heer Hamstra:* De meerwaarde is ook innovatie. De gemeente en de provincie die het voortouw nemen in de ontwikkeling van een nieuw modern vervoerssysteem in het goedertransport in een gebied, wat zich daar wel voor leent samen met het zonnepark. De innovatie die je krijgt voor clustering van school en van educatie en je zou kunnen zeggen, als afgeleide misschien werkgelegenheid. Dat zijn de dingen waar ik meteen aan denk als meerwaarde voor dit gebied en de Hyperloop in dit gebied.

01:35:20

*De heer Hamstra:* De wethouder wil daar nog iets aan toevoegen.

01:35:23

*De heer Van der Schaaf:* Ja, we hebben dat anderhalf jaar geleden natuurlijk ook uitgebreid in de raad al over gediscussieerd en toen ook een brief gestuurd, waarin wat uitgebreider beschreven staat wat de heer Hamstra heeft aangegeven.

01:35:39

*Voorzitter:* Meneer Staijen, heeft u nog een dringende vraag voor nu?

01:35:44

*Mevrouw Van den Berg:* Ja, zeker. Ik had er heel veel, maar ... middenin het terrein ligt een enorme NAM-locatie. Die komt binnenkort vrij. Het park wordt niet in het geheel, in één keer gebouwd. Kunnen we dat vrijgekomen NAM-terrein op den duur ook niet gebruiken voor zonnepanelen en dan nu al langs de randen, waar de bewoners nog meer ruimte willen iets meer ruimte geven, zodat het park wel op een fatsoenlijke afstand van die mensen en hun woningen komt? Dat is de eerste. Dan wordt er steeds over geluid gesproken, maar dat is iedere keer alleen het geluid van de omvormers van het park, 42 dB. Daar komt het trafostation bij, daar komt de Hyperloop bij en voorlopig nog een stukje NAM ook. Wat is de geluidsbelasting, als alles bij elkaar opgeteld wordt? Gelijktijdig dus. De derde korte vraag is: men zoekt alternatieve locaties voor het hoogspanningsstation, waarom? Wat is er mis met de oorspronkelijke locatie, zodat er ineens naar alternatieve locaties moet worden gezocht?

01:36:47

*De heer Hamstra:* Ik probeer ze ook snel te beantwoorden. Het geluid hebben we bij elkaar opgeteld en dat is het HS/MS-station plus de omvormers. Het geluid wat dit zonnepark maakt, zou je kunnen zeggen, dus die twee zijn wel opgeteld. De Hyperloop nog niet, maar dat zal ook nog wel gebeuren. In die MER-beoordeling zien we dat het amper geluid maakt, met name omdat het in het midden van het zonnepark zit. Er is dus opgeteld het HS/MS-

station en de omvormers dat is die 41 - 42 op twee woningen en los van elkaar blijft het onder de 40. De tweede is de NAM-locatie. In de gebiedsvisie kun je teruglezen dat daar ook het zonnepark zou kunnen, maar ook dat er met name nagedacht wordt over opslag van elektriciteit. Als het mooi weer is dan kun je het daar opslaan voor donkere dagen, zou je kunnen zeggen. Daar is met name de NAM-locatie geschikt voor. Die andere twee locaties van het eventuele TenneT-station die komen met name voort uit de datum van vertrek van de NAM. Als dat vrij snel bekend is, dit jaar, dan is er geen probleem en kan het op de voorkeurslocatie. Komt de minister van EZ echter, want die moet een uitspraak doen over het vertrek van de NAM en een datum geven, heel laat met een uitspraak dan zegt TenneT: "Ik ga niet zo dicht bij een NAM-locatie zitten" en dat heeft te maken met veiligheid.

01:38:17

*Voorzitter:* Dank u wel. Dan sluiten we nu de technische briefing en informatie af. Ik dank u hartelijk voor uw verhalen en uw antwoorden. Ik raad de raadsleden aan om nadere vragen toch ambtelijk, tussen nu en de meningsvormende bijeenkomst, te stellen. Ik zie dat alle handjes aan deze kant omlaag worden gedaan. Dat is mooi.

## 2. Gebiedsvisie Meerstad Noord (gesprek / inspraak bewoners)

01:38:44

*Voorzitter:* Dan zijn we nu toe aan het onderdeel inspraak. Daar heb ik tien mensen voor staan. U hebt alle inspraakteksten ook aan de agenda hangen, behalve twee die heeft u vandaag nog ontvangen van mevrouw Alie Alserda en Marieke van Rooy. Als u die nog mist dan moet u even naar de mail kijken. Er is gevraagd door de insprekers een bepaalde volgorde te hanteren en u hebt allemaal drie minuten, dus zonder nadere vragen van raadsleden zijn wij over een half uur klaar. Ik denk dat dat niet zo is, want ik denk dat de raadsleden ook wel de nodige vragen hebben, maar dat doen we per spreker. Inspreker en dan raadsleden die even vragen kunnen stellen. Zo lijkt het me de beste manier en dan wil ik beginnen met de heer Erik Schoppen. U heeft drie minuten.

01:39:44

*De heer Schoppen:* Ja, dank u wel voor de mogelijkheid om met name ook de emoties weer te geven namens de bevolking. Geachte gemeenteraad, mijn naam is Erik Schoppen. Ik sta hier als inwoner van de gemeente Groningen en vraag u, namens meerdere inwoners van polder Lageland, om aandacht voor hoe wij betrokken willen worden bij de ontwikkelingen van het zonneparken en het Hyperloop testcentrum. Na het kenbaar maken van de plannen, wat de bewoners uit de media moesten vernemen, heeft de gemeente Groningen participatie-avonden georganiseerd, waarbij meteen werd aangegeven dat er weinig ruimte voor verandering is, omdat de plannen al vast staan. De eigen inwoners zijn hier eigenlijk vergeten. De participatieavonden voelde daarom aan als een 'afvinkprocedure', zodat men kon zeggen dat er sprake is geweest van participatie. In onze ogen is er niets gedaan met onze ideeën. Denk aan panelen op daken, wat wel degelijk kan, waardoor er een park met meerdere invullingen mogelijk is. Er was geen ruimte voor inbreng. Het waren informatieavonden over wat wij de komende decennia aan hinder gaan ondervinden. Er is met geen woord gerept over hoe wij zonder grote investeringen kunnen meeprofiteren, dus wel de lasten, maar zeker niet de lusten. Uiteindelijk is, mede onder druk van burgerinitiatieven, de bufferzone vergroot naar 180 meter en tot 300 meter. Eigenlijk is dat

te weinig. De gemeente stelt vervolgens dat hierdoor de duurzame energiedoelstellingen niet worden gehaald. Vreemd, alsof individuele inwoners van een gebied nu de schuldige zouden zijn voor een gemeenschappelijke energieprobleem. Ook laat de gemeente in dit gebied panden verpauperen, waardoor mensen zich minder veilig voelen. Dit vergroot het vertrouwen in de overheid niet. Hierdoor is er een gebrek aan duurzaamheidsvertrouwen. Dit is het vertrouwen dat mensen schenken aan een overheid die eerst vragen stelt aan inwoners ter plaatse om te kijken naar een gedeelde sociale en duurzame uitkomst, alvorens eigen bedachte oplossingen koste wat kost door te drukken. De bewoners voelen zich onder druk gezet. Iets wat niet past in een open democratie. Wij begrijpen dat er een bijdrage geleverd moet worden aan een beter leefklimaat, maar dan moet je eerst draagvlak creëren bij degenen die er het meeste toe doen en dat zijn de direct omwonenden. Vertrouwen draait om eerlijkheid en je aan beloften houden. Wij wordt steeds verrast door onaangekondigde aanpassingen. Dat doe je niet als overheid en dat maakt je onbetrouwbaar. Waar we om vragen is niet erg ingewikkeld. We willen een groen en gezond alternatief voor natuurbehoud van het gebied polder Lageland. Het zonnepark kan 50 procent kleiner, denken wij door panelen op daken. Zo combineren we een gezond leefklimaat met duurzame energie, is daar ruimte voor biodiversiteit en dierenleven en ontstaat een ontmoetingsplek voor alle inwoners. Een plek waar duurzaam leven kan worden uitgelegd aan een nieuwe generatie op een positieve manier. Ik vraag aan u: welke boodschap wilt u als politicus achterlaten aan onze kinderen die de komende dertig jaar een afgesloten zwart betegeld gebied moet ervaren? U heeft nog steeds de kans om van deze 'schandplek' een prachtplek te maken. Ik dank u wel.

01:42:34

*Voorzitter:* Dank u wel, meneer Schoppen. Wie van de raadsleden heeft een vraag? Meneer Sietsma.

01:42:48

*De heer Sietsma:* Ja, dank u wel, Voorzitter. Ja, ik hoor ... ik heb de inspreekreacties gelezen, ik weet niet of de heer Schoppen nu de beste kandidaat is om deze vraag te stellen, maar ik stel de vraag toch maar aan. U pleit er voor om meer zon-op-dak te realiseren, maar u hebt ook de presentatie kunnen volgen en ongetwijfeld die getallen al eerder gehoord, is het nu zo dat u denkt dat er meer zon-op-dak kan dan de gemeente al van plan is? Namelijk – ik zeg het even uit mijn hoofd – 310 megawattpiek, waarvan inmiddels 70 gerealiseerd is. Denk u dat het, laten we zeggen, nog 100 megawattpiek meer kan zijn?

01:43:33

*De heer Schoppen:* Nu, dank je wel voor de vraag. Ja, daar wil ik wel een antwoord op geven, tenminste dat is dan een persoonlijke mening. Het hangt van de doelstelling af. Willen wij energie creëren voor de burger dan zijn alle daken potentiële daken en schuine daken van burgers uitermate geschikt voor die opwekking. Willen we industriële energie opwekken dan wordt het een ander verhaal, dan zal het meer op bedrijventerreinen moeten en langs snelwegen. Er zijn nog heel veel opties die daarvoor open liggen en die worden nu niet benoemd. Er wordt nu alleen maar gezegd van: er is een open en vlak gebied, waarvoor we heel veel rente betalen en dat willen we jaarlijks rendabel maken en daarom tegelen we dat dicht.



01:44:16

*Voorzitter:* Dank u wel. Zijn er nog andere vragen? Meneer Lo-A-Njoe.

01:44:20

*De heer Lo-A-Njoe:* Ja, dank u wel, Voorzitter. Meneer Schoppen, ik hoor u net een opmerking maken over niet kunnen meeprofiteren. Deze raad heeft een motie aangenomen in mei afgelopen jaar met de titel 'Laat omwonenden van zonneparken financieel meeprofiteren'. Is in de verschillende sessies, waar u aan mee heeft gedaan, het onderwerp meeprofiteren niet aan de orde geweest?

01:44:43

*De heer Schoppen:* Nee, eigenlijk niet. Er is wel gesproken over fondsen en coöperaties. Kijk, laat ik het zo zeggen. Laten we even als voorbeeld nemen, je zou voor 10 procent deeleigenaar worden. Er is nu al sprake dat het straks in de markt wordt gezet, tenminste dat wordt niet weersproken. Dat betekent dat het om miljoenen gaat, als je wil meeparticiperen. Nu, geen enkele burger kan privaat deelnemen, die heeft die miljoenen niet op de bank, dus het is een wassen neus. Daar moet je eerlijk in zijn en dan moet je zeggen: je kunt als burger niet privaat meeprofiteren punt.

01:45:20

*De heer Lo-A-Njoe:* Dank u wel.

01:45:21

*Voorzitter:* Dank u wel. Als dat de vragen waren voor de heer Schoppen, dan gaan we naar de volgende inspreker en dat is de heer Henk Nijeboer. U hebt drie minuten.

01:45:33

*De heer Nijeboer:* Geachte leden van de gemeenteraad. Mijn naam is Henk Nijeboer. Ik sta hier als inwoner van de gemeente Midden-Groningen en ook ik vraag u, namens meerdere bewoners van de polder Lageland, om aandacht voor onze betrokkenheid in de zorgen om de ontwikkeling van het zonnepark en het Hyperloop Center. Fietsend vanuit de stad Groningen richting het oosten kom je vanuit Driebond na een kleine tien minuten terecht in onze mooie polder. In de zomer struinen er ooievaars, blauwe en zilverreigers, ganzen, eenden en zwanen tussen de schapen door op zoek naar eten. Zover het oog reikt is het een mooie afwisseling tussen maisvelden en landbouwgronden. In de winter is het er mogelijk nog rustiger met wat schaapskudden en reeën die hun weg zoeken. Hier kun je nog genieten van ruimte en stilte. Als het aan het Groninger college van B&W ligt, wordt deze prachtige natuurplek ingeruild voor een zonnepark van absurde dimensies. Niet alleen wordt het zicht veranderd door een blauw vlak van 175 hectare zonnepanelen, maar ook de stilte zal verdwijnen door de nodige omvormers in het TenneT-tussenstation dat continu lawaai zal produceren, waar je niet omheen kan. De verzamelplek voor trekvogels voor de grote trek is dan verdwenen. Het landschap wordt daarnaast ook nog eens ontsierd door de grote buis van de Hyperloop die dwars door de polder gaat lopen en bij elke update hoger en groter wordt dan de oorspronkelijke plannen. Jammer voor iedereen die hier een fietstochtje naartoe plant, maar onverteerbaar voor de bewoners die er dag en nacht last van hebben. We snappen de uitdaging, waar we met zijn allen voor staan, om groener te gaan leveren, maar wij willen geen 'blauwe' polder. De hier gemaakte keuze door B&W is de meest simpel te realiseren optie, maar uit ecologisch oogpunt een ramp. Uit verschillende onderzoeken

komt naar voren dat de gevolgen voor het leven in en op de bodem onder de panelen desastreus is, dat de wateropname door uitputting van de grond zeer slecht is en dat de verstoring van de bodem na de afbraak van het zonnepark langdurig doorwerkt. Zo blijft er een dode polder over voor de komende generaties. Er lopen op dit moment onderzoeken naar andere opties voor zonneparken die een veel beter effect hebben op de ecologie. Daarnaast zou door gebruik te maken van de vele hectares platte daken van bijvoorbeeld Driebond ook gekozen kunnen worden voor een kleiner en daardoor een ecologisch minder belastend park in de polder. Omdat B & W vasthoudt aan de minimale grootte en opbrengst van het zonnepark en het plan er snel doorheen wil drukken, wordt er helaas niet naar deze opties gekeken. Echter, beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. U heeft nog steeds de kans om van deze 'schandplek' een prachtplek te maken voor ons en voor de gemeente Groningen. Ik dank u.

01:48:33

*Voorzitter:* Een fantastische timing binnen die drie minuten van u, meneer Nijeboer.

01:48:38

*De heer Nijeboer:* Dank u wel.

01:48:39

*Voorzitter:* Wie van de raadsleden? Ik zie geen handjes. Dan gaan we naar de volgende inspreker en dat is mevrouw Heike Of.

01:48:58

*Mevrouw Of:* Kunt u mij horen?

01:49:00

*Voorzitter:* Ja.

01:49:01

*Mevrouw Of:* Oké, bedankt. Geachte raadsleden, de afgelopen zomers konden we de gevolgen van de klimaatverandering aan den lijve ervaren; hittegolven. Iedereen zocht verkoeling en wij zochten die verkoeling in het Slochterdiep. Over scherpe stenen en prikkelende distels konden we het koele water bereiken. Wat lekker zou het zijn als we daar een steigertje konden bouwen. We vroegen toestemming bij gemeente en waterschap, want ook een stijger moet natuurlijk wel passen binnen een gebiedsvisie. Na lang wachten kregen we uitsluitel: de steiger mag niet. Reden: het zou de natuurwaarden niet goed doen. Erg jammer voor ons, maar we snappen ook dat we voorzichtig moeten omspringen met de schaarse natuur die ons nog rest. Een steiger mag niet, maar wat wel mag, is een buis die vier meter boven het maaiveld uitsteekt. Ja, ook nog een spiegelzee van maar liefst 270 voetbalvelden en een hoogspanningsstation, want de stroom moet ergens heen. Dat we wat moeten met de klimaatverandering is duidelijk. We staan voor een hele reeks moeilijke besluiten. Dat de gemeente daar plannen voor heeft, natuurlijk, het gaat om de toekomst van iedere inwoner. Echter, dat schaarse goed, die natuur, in die omvang bedekken met een reusachtige zwarte vlakte is geen oplossing voor ons energieprobleem. Onze plannen voor een steigertje van twee bij zes meter werden getoetst door twee instanties, maar wie toetst de plannen van de gemeente? De gemeente bedenkt namelijk niet alleen de plannen, maar bepaalt ook de gebiedsvisie. Dat zijn niet de enige petten die de gemeente op heeft: ze verleent de vergunning, doet de exploitatie, moet haar burgers beschermen en ga zo maar

door. Een beetje van 'slager keurt zijn eigen vlees'. Wij, de omwonenden, mochten meepraten in een aantal participatiebijeenkomsten. Wat is echter meepraten als je keer op keer voor voldongen feiten wordt geplaatst? Zo groeide de Hyperloop van 1.90 – nee, groter ging die echt niet worden – naar 2.50, wens van de investeerder uit de bloemenindustrie en nu naar meer dan vier meter. Met onze voorstellen, zoals om maar een voorbeeld te noemen, het plaatsen van BiFacial-panelen werd niets gedaan. Als onder participeren meebuigen wordt verstaan, dan is dit een zinvol traject geweest. We maakten geen schijn van kans, maar gelukkig bent u er nog raadsleden: Kijk kritisch naar deze plannen. Kijk welke impact 175 hectare aan zonnepanelen, een Hyperloop en een hoogspanningsstation op de natuurwaarden hebben. Neem uw controlerende functie serieus, houd contact met ons, lees onze zienswijze op de gebiedsvisie, luister naar onze ideeën en argumenten en maak dan de moeilijke afweging, hoeveel natuur hebben we nodig? Laat de polder geen 'schandplek' worden, maar een prachtplek. Dank u wel.

01:51:53

*Voorzitter:* Dank u wel, mevrouw Of. Wie van de raadsleden? Ik zie hier de heer Dijk.

01:52:02

*De heer Dijk:* Ja, voorzitter, ik hoor nu een aantal mensen een paar keer zeggen dat ze in een participatiegroep hebben gezeten. Hoeveel tijd heeft jullie dat gekost?

01:52:13

*Mevrouw Of:* Heel veel tijd. Heel veel tijd, dus niet alleen maar de avonden zelf, maar ook alles daaromheen, zoals lezen. Je moest eigenlijk expert worden, als het ware, en dat naast je gewone werk en naast je gezin.

01:52:33

*Voorzitter:* Dank u wel. Zijn er nog andere raadsleden die ... meneer Ubbens.

01:52:39

*De heer Ubbens:* Bedankt, Voorzitter. Ja, mevrouw Of, we hoorden in de eerste ambtelijke presentatie dat er vanuit de gemeente vier uitgangspunten waren. Hoe heeft u deze uitgangspunten ervaren, als insteek vanuit de gemeente?

01:52:58

*Mevrouw Of:* Persoonlijk moet ik zeggen dat die uitgangspunten ... het was direct eigenlijk onomstotelijk, dus we konden helemaal niets meer hieraan doen. Dat valt je rauw op je dak, want je denkt, als er participatie genoemd wordt dat er dan iets te participeren valt. Misschien is dat in het begin genoemd dat dat niet het geval is, maar dat te benoemen of te beseffen zijn echt twee verschillende dingen. Je krijgt het zomaar ineens over je heen gestort. Zoals de gemeente zelf gezegd heeft, zij wisten daar al heel lang van, maar wij niet, dus dat is toch wel een heel ander verhaal.

01:53:51

*Voorzitter:* Dank u wel. Ik zie nog Rik Van Niejenhuis en meneer Sietsma. De heer Van Niejenhuis, gaat uw gang.

01:54:04

*De heer Van Niejenhuis:* Dank u wel, Voorzitter. Ik begrijp uit uw woorden, mevrouw Of, dat u in principe wel snapt dat er een energietransitie moet plaatsvinden en dat u ook wel vindt

dat dat voor een deel in deze polder zou kunnen plaatsvinden. Als raadslid vind ik het ook een lastige afweging; ik wil ook de wereld goed achterlaten voor mijn kinderen en de mensen na ons, dus er moet iets gebeuren. Hoe ziet u dat? Onder welke voorwaarden zegt u, dit kan hier wel plaatsvinden?

01:54:34

*Mevrouw Of:* Ik heb het al een aantal keren gevraagd. Er is een beleidskader zonneparken bijvoorbeeld opgesteld, dus blijkbaar hebben zonneparken voorrang op andere mogelijkheden tot energiewinning. Ik ben geen beleidskader daken tegengekomen en ook geen beleidskader parkeerterreinen of braakliggende bedrijventerreinen of andere mogelijk plekken langs de snelwegen. Ik ben uiteindelijk niet tegen die zonnepanelen. Wij hebben echter zo veel ruimte nodig in Nederland – dat horen we dagelijks in het nieuws, voor woningbouw, voor natuur, voor landbouw, dat extensiever moet gaan worden – dus ik denk, als we nu – het is niet alleen maar de polder Lageland, maar het zijn natuurlijk veel meer gebieden – dit allemaal dicht timmeren met zonnepanelen voor de komende dertig jaar, dan kunnen we al die andere dingen niet doen. Laten we eerst nog beter je best doen dan nu gezegd wordt. Ik weet dat er getallen zijn, maar laten we nog meer ons best doen om het op andere plekken eerst te doen en ook nog meer energiebesparing te realiseren. Ik ben natuurlijk geen expert, maar ik weet zeker dat het een politiek keuze is wat hier nu gebeurt en niet alleen maar dat het onmogelijk is. Dat is mijn overtuiging.

01:56:04

*Voorzitter:* Dank u wel. Het is inderdaad een beetje een politieke discussie, die misschien ook naar volgende keer geadresseerd moet worden. Tot slot, meneer Sietsma.

01:56:18

*De heer Sietsma:* Dank u wel, Voorzitter. Ja, die politieke discussie kunnen we met inwoners niet meer voeren de volgende keer, dus er mogen wel meer van dat soort vragen komen. Misschien is die van mij er ook wel zo één. De gemeente heeft al in 2004 gezegd, we gaan daar woningen bouwen. Daar is de gemeente later op teruggekomen, toen heeft de gemeente in 2011 gezegd, we gaan er energielandschap van maken. Iets daarvan – de details vast niet – is ook wel bekend geweest bij inwoners van de Lagelandpolder. Toch hoor ik verschillende mensen zeggen: het heeft ons overvallen en het gaat allemaal veel te snel. Heeft u een beeld van hoeveel tijd u nodig zou hebben en hoeveel ... Hoelang had u gedacht nog daar te kunnen wonen, zonder dat er ingrepen in de polder zouden plaatsvinden? Ik snap heel goed de weerzin tegen die zonneparken, hoor. Ik vind ze zelf ook niet fraai, maar het alternatief was woningbouw geweest. Daar wordt je ook niet blij van, als je leeft in een open polder. Heeft u daar een beeld van of heeft u een beeld hoe anderen daarin staan?

01:57:29

*Mevrouw Of:* Gaat u voor mij bedenken of ik woningbouw beter vindt dan zonnepanelen of andersom? Volgens mij moet u dat aan mij overlaten wat ik beter vind. Het gaat namelijk niet alleen maar om mijn uitzicht, het gaat inderdaad ook om ... Als ik overtuigd ben dat – dit is mijn persoonlijke mening – dat dit onze energietransitie kan redden, dan mag u van mij de hele polder vol leggen, alleen daar ben ik niet overtuigd van. Hoelang we daarvoor nodig hebben. Ja, ik heb in ieder geval het niet geweten. Misschien is er eens een keer iets langsgekomen, maar ik denk dat het toch goed zou zijn om toch ook in een eerder stadium te kijken of je bewoners hiermee gaat bereiken. Dat je dan in een eerder stadium ook het

idee hebt dat je echt mee kan praten en niet dat het al echt in kannen en kruiken is. Hoe lang dat zal voor iedereen verschillend zijn. Ik snap ook dat als de plannen nog niet concreet zijn, dat zie ik bij mezelf ook, dat bewoners zich dan niet direct gaan informeren. Misschien moet je daar dan net even een stapje harder gaan en net even wat meer informatie echt huis-aan-huis verspreiden, zodat dat meer binnendringt. Dat zou mijn advies zijn.

01:58:58

*De heer Sietsma:* Dank u wel.

01:59:03

*Voorzitter:* Dank u wel, mevrouw Of. We gaan naar de volgende insprekerster en dat is mevrouw Fisker. Ik hoor iemand.

01:59:15

*Mevrouw Fisker:* Als het goed is, kunt u mij nu zien. Hoort u mij ook?

01:59:21

*Voorzitter:* Ja, wij horen u.

01:59:24

*De heer Lo-A-Njoe:* Voorzitter, ik had ook nog een vraag. Kan dat nog?

01:59:27

*Voorzitter:* Meneer Lo-A-Njoe wil nog wat kwijt.

01:59:28

*De heer Lo-A-Njoe:* Ik had mijn hand omhoog, maar blijkbaar niet zichtbaar. Kan dat nog, Voorzitter, een vraag aan mevrouw Of?

01:59:34

*Voorzitter:* Ja, laatste vraag dan.

01:59:37

*De heer Lo-A-Njoe:* Mevrouw Of, dank voor het inspreken, net als alle andere insprekers. Enigszins aansluitend op de vraag van meneer Van Niejenhuis. Welke aanpassing zou wat u betreft in ieder geval aangebracht moeten worden om het zonnepark toch enigszins acceptabel te maken? Ik realiseer me dat dat een lastige vraag is, maar als er nu één aanpassingen aangebracht kan worden, welke zou dat dan wat u betreft moeten zijn?

02:00:01

*Voorzitter:* Mevrouw Of.

02:00:04

*Mevrouw Of:* Kunt u me horen?

02:00:07

*De heer Lo-A-Njoe:* Jazeker.

02:00:08

*Mevrouw Of:* Daar kan ik heel kort over zijn, een kleiner park wat meer past in zo een groot gebied. Ja, in dit landelijke gebied.

02:00:19

*De heer Lo-A-Njoe:* Helder antwoord, dank u wel.

02:00:23

*Voorzitter:* Ik zie nog steeds een handje van meneer Ubbens of een nieuw handje. Ik denk dat het een oud handje was. Dan gaan wij over naar de volgende inspreker; mevrouw Cindy Fisker. Gaat uw gang, u heeft drie minuten.

02:00:39

*Mevrouw Fisker:* Ja, mijn naam is Cindy Fisker en ik sta hier als inwoner van de gemeente Groningen en ik vraag u namens meerdere inwoners van de polder aandacht voor hoe wij de procedure rond de gebiedsvisie hebben ervaren. In de ontwikkeling van de gebiedsvisie komen steeds nieuwe feiten naar boven, wat op zich logisch is als een plan zich moet ontwikkelen. Echter, als ontwikkelen de basis van de gebiedsvisie is, wat is dan de procedure die daarbij hoort? Als bewoners begonnen we met een zonnepark van 100 hectare en een Hyperloop die anderhalve meter of 1,9 meter hoog was. We hebben onze zienswijze mogen indienen op een zonnepark van 175 hectare met bepaalde paneelopstellingen en een Hyperloop van drie en halve meter hoog en een hoogspanningsstation. In de gebiedsvisie die bij u nu voorligt komen opnieuw nieuwe feiten naar boven: een geluidsrapportage, een verhoogde Hyperloop tot vierehalve meter, drie locatiemogelijkheden voor het hoogspanningsstation, een voorstel voor een MER met drie zonnepanelenopstellingen en ook in deze presentatie heb ik weer nieuwe dingen gehoord. Zo gaat dit proces; constant nieuwe feiten en alles is top-down. Als omwonenden hebben we het gevoel dat de zienswijze die we hebben ingediend op een achterhaalde gebiedsvisie was en dat was onze enige mogelijkheid om zienswijzen in te dienen. Ook nu, de gebiedsvisie die dan bij u als raad voorligt heeft nog heel veel open einden. De doelstelling van de gebiedsvisie is ons nog steeds niet duidelijk. Was het om samen de middellangetermijnvisie voor dit gebied vast te leggen, een plan dat gebaseerd is op een goed onderbouwde afweging over ecologie, leefklimaat en duurzaamheid? Wat is dan de haast die er is om dit te ontwikkelen? Welke procedure hoort daar dan bij? Is het niet, zoals de omgevingsmanager van Hyperloop het verwoordde: wij worden aan de gebiedsvisie getoetst, dus onze activiteiten moeten er inpassen. Dat betekent dat deze gebiedsvisie, dus de basis moet zijn voor de industriële toetsing van Hardt. Of kijken we naar de mogelijkheden die nu in de MER worden meegenomen voor de opstellingen van de zonnepanelen en is het dan de basis van een verdienmodel en niet de basis voor een CO2-doelstelling? De overlast van de gespecificeerde en de niet gespecificeerde activiteiten wordt steeds duidelijker. Daarmee komen er ook steeds meer vraagtekens over de doelstelling van het leefklimaat en de ecologie. Wat wij vragen is helemaal niet zo ingewikkeld. We willen gezamenlijk een definitie van de toekomstplannen in de polder maken, een proces waarin de spelregels niet constant veranderen en waarin niet steeds nieuwe feiten uit de hoge hoed komen. We willen een zorgvuldig proces, waarin we kunnen meedenken en dat niet gedreven wordt door haast en waarin keuzen zorgvuldig worden onderbouwd en voordat ze gemaakt worden. U als raad heeft nu nog een kans om voor een zorgvuldig onderbouwde gebiedsvisie te gaan, een gebiedsvisie die verder ook een toekomstvisie heeft. Ik dank u.

02:03:35

*Voorzitter:* Dank u wel. Wie van de raadsleden? De heer Boter.

02:03:53

*Voorzitter:* Meneer Boter?

02:03:57

*De heer Boter:* Sorry, ik had het geluid niet aanstaan. Ik heb het verhaal goed gehoord, mevrouw Fisker. Ik heb alleen een vraag, want u vertelt wel dat er een ander beslistraject moet komen en dat die besluiten er mogelijk anders uit moeten zien en dat u steeds overvallen wordt door het voortschrijdend inzicht. Zou u ook mee willen beslissen als bewoners over hoe het eruit komt te zien, in de keuzen die er gemaakt worden?

02:04:18

*Mevrouw Fisker:* Ik zou het heel fijn vinden om mee te kunnen beslissen over de keuzen die gemaakt worden, maar dan heb je ook de kennis nodig om over die keuzen mee te praten. Zoals net gevraagd wordt, wil je een groter park of een niet groter park? Ik vind dat echt heel ingewikkeld, want als een kleiner park betekent dat de bodem daar onder helemaal naar zijn grootje gaat, dan vraag ik me af waar ik dan voor moet kiezen. Al deze keuzen hebben zo veel andere aspecten nog in zich dat ik me ook gedwongen voel om ergens voor te kiezen, terwijl ik de onderbouwing helemaal niet kan geven. Als ik kijk wat er nu in de gebiedsvisie staat en hoe dat is onderbouwd ... Ik heb nog geen onderbouwing gezien en dat zou ik wel aan de raad vragen of ze daar heel goed voor willen zorgen. Als ik naar de onderbouwing van de Hyperloop bijvoorbeeld kijk, dan zeggen ze een MER-beoordeling is niet nodig, want alles is lokaal en alles is niet zo spannend. Dan denk ik: ja, maar ik ben lokaal.

02:05:18

*De heer Boter:* Meer informatie zou dus wenselijk zijn, in plaats van mee de keuzevrijheid hebben.

02:05:23

*Mevrouw Fisker:* Ja, alle twee.

02:05:24

*De heer Boter:* Ja, allebei, maar eerst de informatie. Dank.

02:05:27

*Voorzitter:* De heer Sietsma.

02:05:32

*De heer Sietsma:* Ja, dank u wel mevrouw Fisker voor uw verhaal. Zoals ik u hoor praten over de gebiedsvisie kreeg ik beelden van de dorpsvisie, zoals de gemeente die ook wel laat maken meestal op initiatief van een dorp zelf of een wijk zelf, dan hebben we een wijkvisie. Dan gaat het meer over hoe de inwoners zelf de toekomst van hun gebied zien en niet alleen ruimtelijk, maar ook op sociaal terrein. Klopt die associatie van mij, dat u eigenlijk liever zo een soort proces had gehad en ziet u kansen om dat soort dingen nog in te brengen in dit verhaal?

02:06:09

*Mevrouw Fisker:* Als je het over gebiedsvisie hebt dan zou ik denken dat het gaat over het proces wat u nu voorstelt, maar wij kregen vanaf het begin van deze participatie te horen – wat vorige sprekers ook hebben gezegd – dat de contouren van alles al vaststonden. De Hyperloop kwam er, het zonnepark kwam er. Ja, waar mag je dan nog over meebeslissen? Het is niet zozeer, waar mag je over meebeslissen, maar wat zitten daar dan voor keuzemogelijkheden onder en waar beslis je dan over? Ik heb nu het gevoel dat sommige

dingen die we zeggen dat dat een legitimatie is om iets neer te leggen, terwijl ik eigenlijk niet eens weet waar ik het over het. Ik zou wel een gedegen studie willen zien over wat die zonnepanelen met de bodem doen, voordat ik kan kiezen.

02:06:58

*De heer Sietsma:* Dank u wel.

02:07:01

*Voorzitter:* Dank u wel. Zie ik nog meer handjes? Nee, dan dank ik mevrouw Fisker. Dan gaan we naar de volgende inspreker en dat is de heer Ab Lafra.

02:07:22

*De heer Lafra:* Goedenavond. Ben ik hoorbaar?

02:07:25

*Voorzitter:* U bent hoorbaar en zichtbaar.

02:07:27

*De heer Lafra:* Zichtbaar ook nog, oké. Dank u, geachte gemeenteraad, dank u voor de mogelijkheid om hier te kunnen spreken. Mijn naam is Abdul Lafra. Ik sta hier als inwoner van de gemeente Groningen en vraag u namens meerdere inwoners van de polder Lageland aandacht voor hoe wij de veiligheid, risico's en overlast in de plannen van de gebiedsvisie ervaren. Aspecten van veiligheid, risico's en overlast komen pas nu langzaam en summier naar buiten. In maart is een geluidsrapport over het zonnepark en het hoogspanningsstation openbaar gemaakt. Van een stille agrarische polder worden we een industriële polder met dito geluidsoverlast. Iedereen weet dat geluid accumulatief is. De geluidsoverlast van de Hyperloop is in deze berekening niet eens meegenomen. In de MER-beoordeling van de Hyperloop is de overlast lokaal of niet van toepassing. De ontwikkelingen van de Hyperloop zijn zodanig dat we elke keer weer nieuwe feiten voorgeschoteld krijgen. De gebiedsvisie wordt keer op keer aangepast aan de nieuwe wensen van Hardt. Wij vragen ons dan ook af, waarop de MER-beoordeling is gebaseerd. Ook aan overlast en risico's tijdens de bouwfase; het heiwerk, de wegaanleg, aanvoer en opbouw van de Hyperloop en gebouwen en het verwijderen van alles na tien jaar, wordt geen aandacht besteed. Overlast gaat verder dan het visuele aspect. Het visuele aspect wordt overigens door de bolfoto's niet goed weergegeven. Overlast gaat over geluid, trillingen, magnetische velden, bodemverontreiniging, bodemverzakkingen, ecologie, waterberging, verkeer et cetera. Het gaat over een Hyperloop die met zevenhonderd kilometer per uur door een vacuümbuis vliegt met risico op implosie en geluid. Om overlast te beperken moeten maatregelen genomen worden en uitgangspunten vastgelegd worden. Ons uitgangspunt is een agrarische polder. In deze omgeving van Meerstad verandert de komende jaren veel. Negentig hectare zonnepark aan de overkant van het Eemskanaal en ook de hele polder Lageland en Meerstad zelf. Het volstaat niet om de projecten op zich zelf te beoordelen. In de MER-beoordeling van de Hyperloop wordt geschreven dat er geen aanleiding is voor risico's. De kans op een incident is verwaarloosbaar. De schaal van effecten is lokaal, maar wij zijn lokaal. Wij wonen in het aardbevingsgebied met een gasoverslagstation met bovengrondse leidingen dat blijft bestaan. Hoezo zijn deze risico's verwaarloosbaar? Waarom is dit niet meegewogen in de MER-beoordeling? Verder vragen wij aandacht voor de financiële risico's. Bij Hardt is het budget net zo in ontwikkeling als de technologie. De financiële onderbouwing van het



zonnepark is ook niet duidelijk en onder andere afhankelijk van de afstand tussen de zonnepanelen, subsidies en de congestie van het energienet. Wat wij vragen is niet zo ingewikkeld. Veiligheid, risico's en overlast moeten vanaf het begin onderdelen zijn van uw beslissingen. Wij vragen u om onafhankelijke beoordelaars de gegevens van de Hyperloop, het zonnepark, het hoogspanningsstation en alle andere activiteiten, waar in deze gebiedsvisie ruimte voor wordt gemaakt, te laten beoordelen voordat u keuzen maakt. Wij willen een prachtplek en voorkomen dat het een 'schandplek' wordt. Dank u wel.

02:10:58

*Voorzitter:* Dank u wel, meneer Lafra. Zijn er nog vragen van de raadsleden? Ik zie geen handjes, dan had u een helder ... Ah, toch, meneer Boter.

02:11:12

*De heer Boter:* Ja, ik heb nog één vraag aan de heer Lafra, want ik neem aan dat u deze vragen ook bij de inspraak heeft gesteld. Heeft u toen antwoord gekregen op de vragen ten aanzien van veiligheid, geluid en financiën?

02:11:21

*De heer Lafra:* Nauwelijks. Er wordt alleen gezegd dat de Hyperloop verder geen geluid maakt, wat ik me niet kan voorstellen. Als jij een wissel gaat maken waar je met 700 kilometer doorheen gaat, waar een apparaat doorheen gaat wat tonnen weegt en dat moet je binnen een seconde drie meter van plaats laten verwisselen – van de ene baan naar de andere baan – dan kunt u mij niet wijsmaken dat het geen geluid maakt. Ook ten aanzien van veiligheid wordt gezegd: het is veilig. Ja, toon dat aan. Er wordt tot nu toe niets aangetoond. Er wordt gezegd, er is een MER-beoordeling. Er wordt niets gezegd over alle transporten, al het heikwerk, alle betonpalen die straks de grond in moeten. Er wordt gezegd, er komt één paal onder het midden van dit apparaat. Nu, dat zegt mij helemaal niets. Dat zijn alleen maar mogelijkheden om een MER te ontwijken.

02:12:23

*De heer Boter:* Dank.

02:12:25

*Voorzitter:* Mevrouw De Wrede. U moet uw microfoon nog wel aanzetten, mevrouw De Wrede.

02:12:52

*Mevrouw Van den Berg:* Vreselijk, excuses. Excuses. Ik wilde de heer Lafra en ook de andere insprekers in eerste instantie even bedanken voor al het werk en de tijd die ze hierin hebben gestoken. Meneer Lafra zei dat er een onafhankelijke commissie zou moeten komen of organisatie die alle plannen hier op hun merites beoordeelt. Aan wat voor club zat hij te denken? Wat voor soort club, bedoel ik?

02:13:25

*De heer Lafra:* De moeilijkheid is natuurlijk dat de Hyperloop heel uniek is, dus je moet dan echt mensen erbij hebben, denk ik, die verstand hebben van vacuüm en van implosiegevaar, maar je moet ... Kijk, wij hebben heel sterk het gevoel dat de Hyperloop nu de reden is, waarom alles overhaast wordt uitgevoerd. Ik zeg overhaast, omdat ik vind dat je een normaal proces moet doorlopen en niet al vast moet gaan zeggen: jongens, dit is de

gebiedsvisie en daar hebben we wat makkelijke uitgangspunten in staan en daar doen we het mee.

02:14:07

*Voorzitter:* Helder, meneer Lafra. Zijn er geen andere raadsleden? Dan dank ik u ook meneer Lafra voor zijn inbreng en dan gaan we naar ... Pardon? Is er nog een raadslid die toch nog wat wilde zeggen? Oh, dank u wel, neem me niet kwalijk.

02:14:24

*De heer Lafra:* Ik zei alleen dank je wel, sorry.

02:14:27

*Voorzitter:* U nogmaals dank. We gaan naar de volgende insprekerster en dat is mevrouw Marieke van Rooy en voor de raadsleden: dat is een mail die vandaag is binnengekomen met haar inspreektekst. Mevrouw Van Rooy, gaat uw gang.

02:14:42

*Mevrouw Van Rooy:* Dank. Geacht college en overige aanwezigen, mijn naam is Marieke van Rooy. Graag wil ik mij in de volgende drie minuten tot u richten over het thema compensatie. Hoewel ik u ook van alles wat kunnen vertellen over hoe de gebiedsvisie Meerstad Noord ons leven drastisch overhoop heeft gegooid, ga ik nu een collectief betoog houden. Een betoog in het belang van alle bewoners van deze polder, want deze bewoners hebben het gebied altijd als vergeten ervaren. Nooit was er een gemeente die ons heeft bijgestaan in het afwikkelen van bijvoorbeeld gaswinningschade, het verbeteren van de verkeersveiligheid, het aansluiten van de huizen op de riolering of op de kabel of het aanbieden van gemeentelijke diensten die elders wel geregeld zijn, zoals papier ophalen. Het was steeds niet mogelijk. Ineens is de polder Lageland niet meer een vergeten gebied. In het nieuwe gebied gaan alle omwonenden langdurig en structureel hinder ondervinden, doordat de agrarische open polder verandert in een grotendeels industriële plek. Het door ons dagelijks gekoesterde uitzicht zal drastisch veranderen. Wat zijn mogelijke risico's voor het plaatsen van de Hyperloop, het hoogspanningsstation en alle zonnepanelen samen boven alle forse gasbuizen in de bodem? Er zal ontegenzeggelijk licht- en geluidsoverlast gaan optreden. Daarnaast zijn er grote zorgen over verdere waardedaling van onze woningen, terwijl de schade van de jarenlange gaswinning nog steeds niet volledig is afgehandeld. Ik vraag aan u om allereerst uw plannen nog eens zorgvuldig te doordenken, maar bovenal vraag ik u, de bewoners van de polder ruimhartig tegemoet te komen in het compenseren van de geleden schade. Ik hoop dat de gemeente ons, naast hinder, toch ook enig plezier laat ondervinden van de nieuwe situatie. Niet door enkel 'normale diensten' nu ineens wel mogelijk te maken, maar doordat de gemeente voorziet in vele ecologische, recreatieve en financiële tegemoetkomingen. Deze gebiedsvisie mag toch zeker niet gaan leiden tot nog lagere taxatie van onze woningen? We hopen dat de gemeente zich hier hard voor wil maken. Mocht dit echter wel het geval zijn, dan willen wij als bewoners gebruik kunnen maken van een eerlijke planschaderegeling. Een gebiedsfonds klinkt natuurlijk positief, maar zorg dan wel dat alle bewoners hier daadwerkelijk door worden gecompenseerd. Ik geef ik nu het woord aan mijn zoon Tygo.

02:17:16

*Tygo:* Hallo, natuurlijk is het belangrijk om minder CO2 uit te stoten, maar het liefste niet ten

coste van mooie akkers en weilanden. Gemeente Groningen, denk nog een keer na voordat onze polder verdwenen is en ik niet meer met mijn vrienden, broertje en zusje op de weilanden kan spelen; verstopperkje doen in het maïsveld, hutten bouwen, slootje springen of heel iets anders. Ik hoop ook dat ik, als ik oud ben, met trots over deze polder kan blijven uitkijken.

02:17:42

*Mevrouw Van Rooy:* Bedankt voor het luisteren en we hopen van harte dat deze inspraak u aanzet tot het maken van oprechte, duurzame en sociale keuzen.

02:17:54

*Voorzitter:* Dank u wel, mevrouw Van Rooy en Tygo, voor jullie inbreng. Ik zie een handje van meneer Boter als vraagsteller.

02:18:03

*De heer Boter:* Dank u wel, meneer de voorzitter. Dank voor deze mooie spreekbeurt, Tygo, in ieder geval. Ik heb echter een vraag aan mevrouw Van Rooy: wat is eerlijke planschade in uw ogen? Er is natuurlijk planschade en dat is wettelijk geregeld, maar dat 'eerlijk' doet vermoeden dat u dat anders ziet.

02:18:20

*Mevrouw Van Rooy:* Weet je, wij hebben natuurlijk als bewoners echt ook al heel veel ervaringen in wat er allemaal kan gebeuren, als je woningen schade oploopt en hoe dat dan gecompenseerd wordt. Eerlijk was dat zeker niet. We weten inmiddels wel wat er allemaal kan gebeuren en dat ene scheurtje wat we toen hadden toch niet van de aardbevingen kon zijn, want uw boerderij is natuurlijk toch ook al honderd jaar oud. Inderdaad. Goed, eerlijk heeft met name daarmee te maken. We zijn zelf ook alert geworden om alles wat we aan onze woning zien in kaart te brengen. Eerlijk is echter dat we ervan uitgaan dat er ook inderdaad eerlijk naar gekeken wordt en dat we daar niet weer heel veel voor moeten strijden, want dat is wat we al decennia doen: strijden tegen gemeenten.

02:19:16

*De heer Boter:* Dank, helder.

02:19:19

*Voorzitter:* Meneer Sietsma heeft ook nog een vraag.

02:19:23

*De heer Sietsma:* Dank u wel, voor uw bevlogen verhaal. U had het over een gebiedsfonds, maar dat moest dan wel voor iedereen zijn, als ik het goed begreep. Wie is iedereen in het verhaal? Heeft u reden om te denken dat de gemeente daar anders over denkt?

02:19:42

*Mevrouw Van Rooy:* Jazeker. Onlangs hebben we nog een redelijk snelle sessie gehad over de verkeersonveilige situatie aan het Eemskanaal zuidzijde. Een situatie die ook al decennia aangekaart is, met zowel de gemeente Slochteren toen nog, nu gemeente Midden-Groningen en dus ook de gemeente Groningen zelf. Inmiddels hebben wel echt wel hele mooie gesprekken gehad, maar het voelt vooral – ook in deze snelheid, want nu kan er ineens van alles – alsof dit een soort van compensatie is, om maar even snel ook het plan van deze gebiedsvisie door te drukken. Natuurlijk woont niet iedereen aan het Eemskanaal.

Het is dus een mooie kans om inderdaad ook iets te doen aan de verkeersonveiligheid, maar die verkeersonveiligheid is er al decennia, dus voelt het meer als: we krijgen misschien eindelijk eens een keer waar we al zo lang op gehoopt hebben, want het is echt onveilig. Echter, daar hebben niet alle bewoners van deze polder heel veel plezier aan, omdat ze er gewoonweg nooit gebruik van maken.

02:20:52

*Voorzitter:* Dank u wel. Als er verder geen vragen zijn, dan gaan we naar de volgende inspreker: mevrouw Alie Alserda. Ook daar hebt u vandaag een mail van ontvangen, voor de raadsleden.

02:21:19

*Mevrouw Alserda:* Ben ik zichtbaar en kan iedereen me horen. Ja, oké, super. Mijn verbinding is heel slecht. Goh, hoe zou dat toch kunnen? Het kan dus zijn dat ik wegval, maar dan kom ik gewoon zo dadelijk terug. Moment. Beste gemeenteraad. Dank dat ik mag inspreken. Ik heb de komende drie minuten de tijd om u mee te nemen in wat er allemaal gebeurd is afgelopen jaar. Dat is veel te weinig, maar dat is ook heel erg kenmerkend voor het afgelopen jaar. Wij zijn het afgelopen jaar geconfronteerd met een participatieproces wat in een sneltreinvaart verlopen is. Terwijl mijn inspraak niet erbij wil komen. Mensen, ik krijg mijn inspraak zo snel niet op beeld. Laat ik het dan maar vanuit het hart doen. Een participatieproces, waar te snel over het vertrouwen heen gestapt is, waarin niet de tijd is genomen is om het vertrouwen, wat in het gebied toch al enigszins geschaad is, vanuit allerlei dossiers, op te bouwen. Het niet oprecht de ruimte nemen om te kunnen luisteren, voor voldoende feiten komen staan, en niet voldoende ruimte hebben om wederzijds respect op te bouwen. Resultaat is dat de gemeente en zo blijkt uit eerdere inspraak ook al, niet in staat is gebleken een participatieproces te creëren in een veilige omgeving. Een veilige omgeving te creëren voor omwonenden om in te participeren. Wij realiseren ons dat we allemaal een bijdrage moeten leveren aan een duurzame toekomst, maar de lasten komen nu wel heel onevenredig hard bij de directe leefomgeving te liggen, dat nog los van de impact die we reeds ervaren vanuit het aardbevingsdossier. Dan [onhoorbaar] echt een heel groot verschil kunnen maken. Daarom vraag ik u, gedane zaken nemen geen keer [onhoorbaar] voorop stelt. Dan nog ten aanzien van de gebiedsvisie zelf. Op bladzijde 17 van de gebiedsvisie geeft u aan dat de grondkwaliteit mager is en dat van de oorspronkelijke natuurwaarden nog nauwelijks sprake is. U bent er als gemeente zelf verantwoordelijk voor, door uw eigen grond jaren uit te geven via eenjarige pacht. U heeft in deze -

02:24:15

*Voorzitter:* Mevrouw Alserda, als u mij kunt horen, wij zijn u kwijt. Dat is ongemakkelijk. We hebben wel uw tekst, want die had u inmiddels weer teruggevonden.

02:24:29

*Mevrouw Alserda:* Ja, klopt, de verbinding is dusdanig slecht, beste mensen. Ja, dat is dus ook het schrijnende dan woon je op tien kilometer van de stad Groningen, van het centrum en dan heb je geen verbinding.

02:24:41

*Voorzitter:* Mevrouw Alserda, is het misschien verstandig dat u uw camera even uitzet?

02:24:48

*Mevrouw Alserda:* Laten we dat doen.

02:24:50

*Voorzitter:* Dan hoeft er minder data te worden overgedragen.

02:24:54

*Mevrouw Alserda:* Doen we dat. Ja, helemaal goed, maar goed, ik heb mijn inspraak ook toegestuurd, dus ik denk dat ieder raadslid dat ook rustig zelf kan lezen. Het enige wat ik nog echt mee wil geven is: u staat echt voor een ontzettend belangrijk besluit, neem dat niet ondoordacht en draag de verantwoordelijkheid om die impact, die u daarmee wellicht sorteert, te minimaliseren en goed te compenseren. Wat ik verder nog mee wil geven, is dat wij wel in ieder geval vanuit de participatiesessie maximale contouren hebben afgesproken. Ik vind het persoonlijk wel belangrijk, en met mij meerdere inwoners rondom de polder, dat als je pijn wilt verlichten dat dat niet gebeurt door de contouren naar links of naar rechts te verschuiven, maar door het park te verminderen in hectaren en op die manier eventueel de pijn op te lossen. De pijn ook adequaat op te lossen en daarover het gesprek aan te gaan met de omwonenden. Daar wil ik het voor nu bij laten. Dank u.

02:26:06

*Voorzitter:* Mevrouw Alserda, ondanks de haperingen, dank voor uw indringende bijdrage. Zijn er nog raadsleden die hier vragen aan willen verbinden? Zo niet, dan gaan we naar mevrouw Ingrid Kuipers.

02:26:22

*Mevrouw Kuipers:* Ben ik te verstaan?

02:26:25

*Voorzitter:* Jazeker.

02:26:26

*Mevrouw Kuipers:* Goed zo. Geachte gemeenteraad, mijn naam is Ingrid Kuipers en ik woon aan de Hamweg in het Midden-Groninger deel van de polder. De stillere kant van de polder, als het gaat om het verwoorden van pijnpunten over de gemeentelijke plannen, maar wel een deel van de polder om rekening mee te houden, want van de 80 polderadressen ligt circa twee derde in de Midden-Groninger dorpskern. De meest ingrijpende en blijvend zichtbare verandering voor Midden-Groninger polderbewoners is de komst van het TenneT-station. Vanwege geluidstoename en de hoge industriële gebouwen is met de participatiegroep afgesproken dat dit station zo dicht mogelijk tegen de NAM-locatie wordt gesitueerd en wordt ingebed in het zonnepark. Zo heeft dat ter inzage gelegen. Echter, woensdag 31 maart jongstleden kreeg de participatiegroep een toelichting op de wijzigingen in de gebiedsvisie. Onaangenaam verrast waren we dat er een grote kans bestaat dat de locatie van het onderstation wijzigt, omdat de NAM geen duidelijkheid geeft, wanneer ze bepaalde boven- en ondergrondse infrastructuur gaan verwijderen. De aan ons gepresenteerde meest waarschijnlijk alternatieve locatie komt pal tegen de dorpskern Lageland te liggen, naast het blok aan de sloot, direct naast de bufferzone van de Hamweg en niet meer ingebed in het zonnepark. Hoezo? Deze locatie is bijna één kilometer verwijderd van de afgesproken locatie. Zo heeft het niet ter inzage gelegen en niemand heeft daarover een zienswijze kunnen indienen. Behalve de participatiegroep weten de

overige Lagelanders op dit moment niet eens van deze ingrijpende mogelijke wijziging. Volgens de gemeentelijke woordvoerders was de alternatieve locatie globaal ingetekend en kan dit nog wijzigen. Dit is uiterst vaag en onzeker. U moet weten, de dorpskern Lageland leeft op gespannen voet met de NAM. Al decennia lang ervaren wij hier de pijn van fossiele brandstofwinning. Geen enkele woning voldoet aan de bevingsnorm, op zes kavels heeft sloop/nieuwbouw plaatsgevonden en alle overige woningen aan de Hamweg Lageland gaan dit jaar het versterkingstraject in. Ons gezin bijvoorbeeld mag straks maandenlang tijdelijk bivakkeren in een tijdelijke unit achterin de tuin, omdat dak en binnenwanden na afbraak weer verstevigd opgebouwd moet worden. Geen prettig vooruitzicht. Ik vraag u daarom met klem het TenneT-station volgens afspraak ingebed in het zonnepark en zo dicht mogelijk bij de NAM-locatie te realiseren. Ik verwacht dat u zich tot het uiterste inspant om de NAM en het ministerie van EZK er nadrukkelijk op te wijzen dat zij vanuit hun directe betrokkenheid bij de aardbevingsproblematiek in dit gebied een intrinsieke verplichting hebben om dit technisch mogelijk te maken. Mocht er onverhoopt toch naar een alternatieve locatie moeten worden gezocht, dan verzoek ik de gemeenteraad in overleg met de bewoners aan de oostkant, TenneT en Enexis die alternatieve locatie te bepalen. Een locatie nabij de afgesproken locatie en niet een kilometer verderop. Dank u.

02:30:45

*Voorzitter:* Dank u wel, mevrouw Kuipers, voor uw heldere verhaal. Zijn er raadsleden met vragen? Nee? Dan gaan we naar de volgende en dat is mevrouw Vlasta van der Veen.

02:30:53

*Mevrouw Van der Veen:* Ja, hallo, ben ik hoorbaar?

02:30:55

*Voorzitter:* Ja hoor, u bent hoorbaar.

02:30:56

*Mevrouw Van der Veen:* Super dank u wel, meneer de voorzitter. Geachte leden van de gemeenteraad, ik zal het kort houden. Dank u voor de mogelijkheid om in te spreken. Als eerste wil ik benadrukken dat wat er in de afgelopen anderhalf jaar allemaal te zeggen en te verklaren is, niet samen te vatten is in drie minuten spreektijd. Ik hoop dat jullie ook onze zienswijzen op zowel de gebiedsvisie, als ook op het beleidskader zonnepark nog gaan lezen. Ik wil de gebiedsvisie toelichten, waar ik deze niet kloppend vind, alhoewel ik nu de indruk krijg dat jullie dat al door hadden. Er wordt in de gebiedsvisie gesproken over een afstand tot de erven van 300 tot zelfs 540 meter. Echter, in de polder staan 33 woningen. Negen daarvan krijgen een afstand van minder dan 300 meter tot het park. Het gaat dus om 27 procent van de woningen in de polder en niet slechts enkele, zoals beschreven is in de visie. Energieopwekking door zonnepanelen staat niet gelijk aan CO<sub>2</sub>-reductie, wanneer zon-op-land wordt geplaatst. Dit park zou extensief opgezet zijn. De lengte en de helling van de tafels maakt echter dat de tussenruimte het grootste gedeelte van het jaar helemaal geen direct zonlicht zal ontvangen, behalve in het midden van de zomer en dan op het middaguur, als de zon op het hoogst staat. Er bestaan wel plantensoorten die onder deze omstandigheden kunnen leven en bloeien, maar gewasgroei zal zonder direct zonlicht minimaal zijn, dus zal de CO<sub>2</sub>-vastlegging ook minimaal zijn. Juist hierom kun je grootschalige PV-installaties, in tegenstelling tot zon-op-dak, vergelijken met het kappen van het amazonegebied. Het geeft mij als wereldbewoner een heel onveilig gevoel. Het is een

blamage dat naast een hypermoderne Hyperloop een zonnepark staat met een ouderwets, iets extensievere opstelling uitgaande van het gebruikelijke, misschien wel achterhaalde, verdienmodel. Hiermee wil ik graag oproepen tot verantwoordelijk gedrag bij het oogsten van een dergelijk groot stuk land. Hiervoor is bijvoorbeeld agrivoltaïcs ontwikkeld, een PV-opstelling die gewasgroei niet teveel in de weg zit en CO<sub>2</sub>-omzetting bevordert. Hiermee kun je het verlies aan klimaatadaptieve grond door grootschalige PV-opstellingen helemaal voorkomen en daadwerkelijk groene energie opwekken. Verder zijn er bolfoto's van het gebied gemaakt om ons een indruk van de toekomst te geven. Bijgevoegd zijn foto's uit een achtertuin die een illustratie geven van de problemen die ik en vele omwonenden hebben met die bolfoto's. Links is het een foto met een groothoeklens van tien millimeter, die groter is dan die van de bolhoekfoto's en rechts met het blote oog een lens met 35 millimeter [onhoorbaar]. Dit is illustratief voor de bolfoto's die we hebben gekregen. Zelfs de verste inzoom komt niet overeen met wat onze ogen zien, als wij in de tuin staan. Het zonnepark en de Hyperloop lijken onbeduidend ver weg, dus waar klagen wij over? Dat is dus niet waar. Die beeldvorming is niet getrouw. Ik ben erg blij dat in de gebiedsvisie staat dat er geen hekken zullen worden geplaatst om het park, maar dit voorkomt geen grote verhuizing van dieren die er nu zijn en maakt het park daarmee niet gelijk natuurinclusief. Dat was mijn tekst. Dank u wel.

02:34:05

*Voorzitter:* Dank u wel, mevrouw Van der Veen. Zijn er raadsleden ... ik zie mevrouw De Wrede.

02:34:14

*Mevrouw De Wrede:* Ja, dank u wel, Voorzitter. Mevrouw Van der Veen, kunt u iets vertellen over de gevolgen die het zonnepark volgens u voor de aanwezige dieren in de polder zal gaan hebben?

02:34:27

*Mevrouw Van der Veen:* Nou, in ieder geval – maar dat is natuurlijk al meerdere malen besproken – wat wat ikzelf als dierenarts het spannendst vind, is het afwezig raken van de ganzen. Wij hebben als Nederland niet echt veel grip op hoeveel ganzen er gaan komen. Die komen gewoon en op het moment dat je foerageergebieden afneemt dan komen ze op andere gebieden met meer tegelijk. Dat vind ik ook voor de volksgezondheid een risico, omdat ze dan dicht bij de kippenschuren en de varkensschuren gaan komen en daarmee influenzarisico's verhogen. Wat dat betreft heb ik ook gepleit voor als je dan zon-op-land doet – waar ik echt helemaal op tegen bent, hoor – kun je dan niet proberen om een opstelling te maken, waarbij ganzen niet geweerd worden? Dat is een voordeel. Er zijn natuurlijk meer dieren die daar niet meer komen, maar ik ben geen ecooloog.

02:35:07

*Mevrouw De Wrede:* Dank u wel.

02:35:08

*Voorzitter:* Zijn er nog anderen? Ja, meneer Sietsma.

02:35:10

*De heer Sietsma:* Dank u wel, mevrouw Van der Veen. Ik had uw bijdrage al even gelezen. Ik

heb agrivoltaïcs even moeten opzoeken, maar het klinkt heel aantrekkelijk. Hebt u die optie ingebracht bij de inspraaksessies of iemand namens u en zo ja, hoe was de reactie daarop?

02:35:26

*Mevrouw Van der Veen:* Ja, die heb ik wel ingebracht met een artikel wat aangaf dat met twaalf meter tussenruimte er een heel klein beetje minder stroom werd gewonnen en de kosten iets hoger waren, omdat er iets meer bekabeling nodig is daarvoor, alleen de meerwaarde is dat je natuurlijk echt gewassen kan telen tussen die ... waar Heike het ook al over had of mevrouw Of. Stel je voor, je zou voor de verticale BiFacials gaan ... De reactie die ik op mijn zienswijze kreeg was dat het dan hoger was. Dat weet ik niet. Dat ligt aan de opstelling waar je voor kiest. Het onderzoek echter wat ik had ingezonden ging over verticale BiFacials van twee meter hoog, dus dat is niet hoger, die de onderste 60 centimeter van de grond was, zodat je ook kon maaien en met je trekkers en je combine kon je er tussendoor. Dat was gewoon een idee. Het beter vermarkten van die stroom was dan ook dat als je deze in oost-west zou zetten dat je dan 's ochtends stroom had en in de namiddag. Midden op de dag had je minder stroom, maar wel volledig zon op je gewas. Of op de natuur, hoor. Van mij hoeft het niet per se agrarisch, maar wel op de grond. Ik kan me ook voorstellen, maar dat is nog niet onderzocht dat als je ze verticaal, rechtop zet, met zes of tien meter tussenruimte dat je daar als gans ook nog op durft te landen en op het moment dat je geland bent dat je links en rechts kijkt en je collega's daar ook nog ziet. Er is geen kennis over, maar daar is bij mij wel een verlangen naar om dat te weten, of dat zinvol is of niet. Het lijkt me dat dat noodzaak is dat je dat bekijkt. Zeker als het maar zo weinig minder stroom geeft. Goed, het antwoord in de zienswijze was dat het park dan veel groter zou worden voor minder energie. Het artikel wat ik daarover las, gaf dat niet aan. Er zijn echter meerdere agrivoltaïcs. Er zijn ook in de lucht verplaatsbare en noem maar op, maar dit was de meest simpele versie; verticaal BiFacial in oost-west.

02:37:34

*De heer Sietsma:* Dank u wel.

02:37:36

*Voorzitter:* Dank u wel. Meneer Dijk.

02:37:38

*De heer Dijk:* Ik heb eigenlijk twee vragen. Eén korte die ik eerder ook heb gesteld. Hoeveel tijd bent u kwijt geweest aan het hele participatieproces? Twee: heeft u gezien dat in de voormalige gemeente Haren en de voormalige gemeente Ten Boer de gemeente de plannen even op stil heeft gezet en de wethouders wandelingen aan het maken zijn voor kleine zonneparken. Zijn de wethouders al bij jullie langsgeweest?

02:38:05

*Mevrouw Van der Veen:* Ja, dat heeft veel tijd gekost. Veel nachtelijke uren, maar vooral slecht slapen. Dertig jaar van mijn leven en een hoop grijze haren. Een hoop ongeluk, stress en zorgen, maar dat is evident. Nee, dat heb ik wel begrepen dat het in Haren anders is verlopen. Daar heb ik mij wel boos over gemaakt en daar heb ik ook een e-mail over gestuurd. Ook antwoord op gekregen en dat is dat de wandeling niet bedoeld was voor de bewoners van Lageland, want die wandeling was alleen maar bedoeld voor



belanghebbenden in de kleine zonneparken, niet in dit zonnepark. Daar heb ik specifiek naar gevraagd.

02:39:25

*Voorzitter:* Dank u wel. Dan gaan wij, als er niet meer vragen van raadsleden zijn – dat hoop ik niet, want we lopen echt tegen de eindtijd aan – als laatste inspreker naar de heer Sam van der Meij. Gaat uw gang, u heeft drie minuten.

02:39:54

*Voorzitter:* Ja, u bent ... oh, wacht dat was iemand anders, geloof ik. De heer Van der Meij, heeft u de microfoon gevonden? De microfoon staat open zelfs, maar we horen u niet. Ik zie ook geen beeld. De heer Van der Meij.

02:40:05

*De heer Sietsma:* Voorzitter, ik zie de heer Van der Meij in beeld. Hij zegt een hele hoop, maar ik hoor niets.

02:40:09

*Voorzitter:* Nee, dat is duidelijk en als hij mij hoorde dan was dat hem ook inmiddels duidelijk dat dat door ons niet gehoord wordt. Meneer Van der Meij? Ik heb hem niet in beeld. Nu, dit is jammer, want nu moeten we ...

02:40:22

*De heer Van der Meij:* Kunt u mij zo wel horen?

02:40:23

*Voorzitter:* Kijk eens aan, dit is beter. Gaat uw gang, u heeft drie minuten.

02:40:27

*De heer Van der Meij:* Excuus. Het is de eerste keer dat ik met dit platform werk. Ik probeer een scherm te delen met u. Nee, dat gaat ook niet lukken dan moet ik het verbaal doen. De prestatie die ik wilde geven die heeft u. Ik ben Sam van der Meij, energiespecialist van de Groninger Energie Koepel. Er is mij door de initiatiefgroep uit de polder gevraagd om naar de energie-uitgangspunten te kijken die ten grondslag liggen aan het plan om in deze polder 175 hectare zonnepanelen neer te leggen. Wat heb ik gedaan? Ik heb de energie-uitgangspunten als volgt bekeken. Ik heb de hele energiebehoefte van de stad Groningen bekeken. In mijn presentatie vindt u daar ook gegevens over. Die totale energiebehoefte op dit moment, exclusief mobiliteit, is 13,3 petajoule. Ik heb daarbij opgemerkt dat een heel belangrijk aspect hiervan is, waar gebruik je die energie eigenlijk voor? Het grootste deel van die energie, en wel 8 petajoule 60 procent, is nodig voor de verwarming van gebouwen, zowel woningen als bedrijfsgebouwen. Het grafiekje dat in die presentatie zit, dat toont u aan dat die verwarmingsbehoefte het zogenaamde 'badkuipmodel' heeft. Dat wil zeggen dat je heel veel energie in de wintermaanden nodig hebt en in de zomermaanden maar heel weinig. Als je dan vervolgens gaat kijken naar het plan van de gemeente om 810 megawattpiek aan zon neer te leggen, dan moet je natuurlijk gaan kijken of die opgewekte zonne-energie een beetje past bij de energiebehoefte die onder andere door dat badkuipprofiel wordt getoond. Zonne-energie, dat weten we allemaal, heeft juist een omgekeerd badkuipprofiel. In de winter levert een zonnepark bijna niets op en de maximale productie van een zonnepark vindt plaats in de zomermaanden, mei tot en met augustus. Bij deze 810 megawattpiek die het plan zijn van de hele gemeente, daar zie je zelfs dat die

totale hoeveelheid zo veel energie gaat opwekken, dat dat zelfs de hoeveelheid van het verbruik midden in de zomer ver gaat overstijgen. Met andere woorden, je krijgt een complete mismatch tussen dat wat je aan energiebehoefte hebt, je verwarmingsbehoefte, en dat wat je aan energie-opwek hebt, je zonne-opwek. Die mismatch die vindt grotendeels in twee fasen in het jaar plaats. In de winter wekt je zonne-veld veel te weinig op en heb je dus heel veel meer energie nodig die je van elders moeten aanvoeren en in de zomermaanden heb je juist heel veel energie over vanuit je zonnepark wat je weer moet afvoeren. Met andere woorden, je hebt op die momenten in het jaar een groot probleem en de enige oplossing voor dat soort problemen is het bouwen van een heel groot transformatorstation. Als je dus een enorme mismatch hebt tussen je energiebehoefte en je energie-opwek, hoe duurzaam ook, dan kan een netbeheerder niet anders doen dan daar hele grote transformatorstations voor neer te zetten. Mijn conclusie is dat de totaalomvang van die 810 megawattpiek aan zonplannen van de gemeente Groningen, in verhouding tot de energiebehoefte van de stad Groningen, een complete mismatch is en dat je dat heel anders moet gaan insteken. Aangezien die 175 hectare van het veld in de polder het Lageland een heel groot deel zou gaan uitmaken, zou mijn sterke aanbeveling zijn: ga het nog eens een keer helemaal precies na en ga op zoek naar een energiemix die veel beter aansluit bij het werkelijke energieverbruik van de stad. Tot zover.

02:44:09

*Voorzitter:* Dank u wel. Zijn er nog raadsleden die vragen hebben aan meneer Van der Meij? Zo niet, dan zijn we aan het einde gekomen van de rij sprekers. Ik heb indringende verhalen gehoord. Het gaat over participatie, over respect ... Oh, sorry Kirsten de Wrede wil toch nog wat zeggen, dan onderbreek ik mezelf even. Mevrouw De Wrede.

02:44:35

*Mevrouw De Wrede:* Excuses, meneer Visser. Ik twijfelde ook nog een beetje, maar ik wil toch wat vragen aan meneer Van der Meij. Ziet meneer Van der Meij ook een mogelijk verband tussen het zonnepark en de Hyperloop qua energiebehoefte en overschot, zal ik maar zeggen.

02:45:02

*De heer Van der Meij:* Ik heb me niet met de Hyperloop beziggehouden, maar ik vermoed dat de Hyperloop op bepaalde momenten, bijvoorbeeld op het moment dat zo een wissel wordt geactiveerd, heel kortdurend heel veel energie vraagt. Ook misschien wel meer energie dan er uit dat zonnepark zou kunnen komen, dus ook daarvoor vermoed ik dat je via een groot transformatiestation extra hoeveelheden energie zal moeten aanvoeren, heel kortdurend. Echter, details, ik heb er niet specifiek naar gekeken.

02:45:36

*Voorzitter:* Dank u wel. Veel berichten, verzoeken om nader onderzoek, betere toelichting, maar vooral merk ik een gevoel van: is er wel voldoende respect? Heeft er wel echte participatie plaatsgevonden? Worden de inspraak en de opvattingen wel voldoende gewogen? Is er wel voldoende ruimte? Ik vond het voor een belangrijk deel indringende verhalen, dus ik vind het ook heel belangrijk dat het vanavond is ingebracht. Ik wil aan de raadsleden vragen of er nog dringende zaken zijn die u naar voren zou willen brengen of althans heeft u vragen die tot nu toe niet aan bod zijn gekomen? Ik kijk even naar de lijst. Nee? Ja, meneer Lo-A-Njoe.

02:46:31

*De heer Lo-A-Njoe:* Ja, dank u wel, Voorzitter. De bijdrage van meneer Van der Meij zet me toch wel aan het denken. Eigenlijk geeft hij vanuit zijn expertise een oordeel over een veronderstelde mismatch tussen opwek en het verbruik van de stad. Voor mij als raadslid is dat niet te beoordelen. Ik heb die expertise niet. Kan meneer Van der Meij wel aangegeven of hij ook verwacht dat andere experts op dit gebied tot dezelfde conclusie zouden komen als hij en zo ja, waar vinden we die? Ik kan namelijk als raadslid over die technische details heel moeilijk een afweging maken.

02:47:12

*Voorzitter:* Meneer Van der Meij.

02:47:15

*De heer Van der Meij:* Oké, ben ik weer te horen? Ik heb de stad Groningen met al zijn beleidsstukken al enige jaren gevolgd. Eén van de dingen die mij heel erg is opgevallen, is dat in geen enkel beleidsstuk in het verleden – ook in het recente verleden – aandacht wordt geschonken aan de jaarprofielen van zowel het energieverbruik als de energie-opwek. Met name het energieverbruik. Eigenlijk zijn bijna alle woonkernen – en de stad Groningen is daar absoluut geen uitzondering op – energieverbruikers met het hoofdaccent van het verbruik, vaak 60, 70, 80 procent, in de wintermaanden. Dat wil zeggen dat je, als je een duurzame energiemix wil gaan zoeken, bij voorkeur energie-opwekkers moet vinden die juist in die wintermaanden die energiebehoefte kunnen aanvullen. Anders zit je voor het grote probleem – en dat is een probleem dat hier ook zonder meer zou kunnen voorkomen – dat je in de wintermaanden heel veel energie nodig hebt, bijvoorbeeld ook voor je verwarmingswarmtepompen, maar dat je geen zonnepanelen hebt die dat kunnen opwekken en dat je dus kolencentrales in het leven moet houden om die winterkilowatturen voor je warmtepompen te gaan leveren. Nu, die analyses heb ik in alle beleidsstukken, zowel van de stad Groningen als van de provincie Groningen en ook van de meeste gemeenten in Groningen, tot nu toe gemist. Die analyse is essentieel om de juiste energiemix te kunnen bepalen.

02:48:49

*Voorzitter:* Dank u wel. De vraag was echter een beetje gericht op de vraag of er ook andere deskundigen zijn die daar opvattingen over hebben? Ik geloof dat meneer Lo-A-Njoe daar vooral naar informeerde, want deze mismatch hebt u zojuist al heel helder uitgelegd. Hebt u daar nog een antwoord op?

02:49:05

*De heer Van der Meij:* Ik denk dat er zeker anderen zijn die hier hun licht over kunnen laten schijnen. Ik vrees dat heel veel mensen desgevraagd ook al snel zullen redeneren vanuit de belangen, waaruit ze opereren. Bijvoorbeeld zonneparkontwikkelaars zullen het al heel snel hebben over het totaal energieverbruik per jaar en niet in detail willen gaan over hoe dat zich dan precies door het jaar heen manifesteert. Deskundigen zijn er wel. Ze zijn alleen lastig te vinden, objectieve deskundigen.

02:49:42

*Voorzitter:* Oké, dank u wel. Dan nog meneer Dijk die ook nog een dringende informerende vraag heeft.

02:49:52

*De heer Dijk:* Ja, ik weet niet of het per se informerend is. Ik wil in ieder geval alle insprekers bedanken. Volgens mij zijn er meerdere raadsleden ook bij hen langs geweest de afgelopen tijd. Ik moet zeggen dat ik het wel wat lastig vindt om na zo een hele rits insprekers niet meteen een politieke discussie verder te stuiten in een commissie, zoals dat normaal gesproken wel zou gaan. Ik vind het daarom ook lastig dat we het zo opknippen. Het is wel goed dat je de tijd ervoor neemt, maar ik heb niet heel vaak meegemaakt dat mensen zo massaal ontevreden zijn over een participatieproces en dat ze eigenlijk al van tevoren voor voldongen feiten werden gezet. Ik vraag me eigenlijk af en dat is ook onderdeel van de commissie, maar ik ben ook wel benieuwd hoe de rest erover denkt of misschien hoe de wethouder daarover denkt. Ik heb daar in ieder geval wel behoefte aan bij de commissie, laat dat voorop staan.

02:50:58

*Voorzitter:* Ik begrijp uw behoefte. Ik begrijp ook uw positie, maar dan komen we echt in het politieke vraagstuk terecht van hoe je dit alles weegt, met elkaar bespreekt, hoe je dat van elkaar beoordeeld en met elkaar beoordeeld en daar is de sessie van 21 april voor bedoeld. Het is bovendien ruimschoots half elf, dus we moeten nu zeker gaan afronden. Er waren verder geen vragen, dacht ik. Ik wil ook iedereen bedanken die hier een toelichting heeft gegeven en de insprekers in het bijzonder, want ik wil de raadsleden graag meegeven deze indringende verhalen goed mee te nemen naar de sessie op 21 april. U kunt tussentijds natuurlijk ook altijd nog contact met hen zoeken, danwel met de ambtelijke staf of de mensen van de Hyperloop, als er nog technische vragen zijn. Ik dank u allemaal voor uw komst en ik wens u nog een fijne avond.